

Wikileaks i svensk media - en diskursanalys

HELENA BERTILSSON
JOHANNA HELLSTRAND

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Svensk titel: Wikileaks i svensk media – en diskursanalys

Engelsk titel: Wikileaks in Swedish Media - A Discourse Analysis

Författare: Helena Bertilsson & Johanna Hellstrand

Kollegium: 1

Färdigställt: 2012

Handledare: Katriina Byström & Ingrid Johansson

Abstract: The aim of this Master thesis has been to analyse the debate on Wikileaks as it occurred in the Swedish daily press during 2010 and early 2011, as well as to identify what different discourses influenced the discussions. The empirical material consisted of fifty-three articles, taken from three national newspapers and has been analysed using the discourse analysis theory of Ernesto Laclau and Chantal Mouffe. The articles were analysed in four stages which included: identifying statements concerning Wikileaks and its operations; identifying additional groups and individuals appearing in the debate and the statements made about these; grouping statements into themes and on the basis of these themes construct chains of equivalence and identify subject positions. The last stage consisted of identification of discourses and the relationships and possible conflicts between those discourses. The results showed that four discourses could be identified: the good democracy discourse, the traditional diplomatic discourse, the good journalism discourse and the power-critical discourse.

Nyckelord: Wikileaks, diskursanalys, diskursteori, demokrati, media, diplomati

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar	4
1.2	Avgränsning.....	4
2	Forskningsöversikt och bakgrundslitteratur	5
2.1	Tidigare forskning	5
2.2	Bakgrundslitteratur.....	9
3	Teoretiska utgångspunkter	15
3.1	Introduktion till diskursanalys	15
3.2	Laclau och Mouffes diskursteori.....	16
4	Metod och empiriskt tillvägagångssätt.....	19
4.1	Urval	19
4.2	Material.....	20
4.3	Metod.....	21
4.4	Empiriskt tillvägagångssätt	22
4.5	Debattens kontext.....	23
5	Analys.....	27
5.1	Presentation av källmaterial.....	27
5.1.1	Tema Demokrati.....	27
5.1.2	Tema Världspolitik.....	30
5.1.3	Tema Media	35
5.1.3.1	Internet.....	40
5.1.4	Övriga aktörer	43
5.2	Identifiering av ekvivalenskedjor och subjekspositioner.....	46
5.2.1	Tema Demokrati.....	46
5.2.2	Tema Världspolitik.....	47
5.2.3	Tema Media	48
6	Slutsatser och diskussion	50
6.1	Identifiering av diskurser	51
6.1.1	Diskursen om den goda demokratin och den maktkritiska diskursen	52
6.1.2	Den traditionella diplomatidiskursen	53
6.1.3	Diskursen om den goda journalistiken	54
7	Sammanfattning	56
	Käll- och litteraturförteckning.....	58
	Artikelförteckning	61

1 Inledning

Den 3 december 2010 blockerade amerikanska *Library of Congress* tillgången till nätsajten Wikileaks på alla sina datorer, de allmänna såväl som de anställdas. Wikileaks hade upprepade gånger under året publicerat sekretessbelagt material där USA framställts i allt annat än god dager, och publiceringen av tusentals hemliga diplomatikablar var droppen som fick bägaren att rinna över. På uppmaning av Vita husets *Office of Management and Budget* spärrades tillgången till Wikileaks för alla *Library of Congress* anställda och besökare. I ett blogg-inlägg förklarade LoC att:

The Library decided to block Wikileaks because applicable law obligates federal agencies to protect classified information. Unauthorized disclosures of classified documents do not alter the documents' classified status or automatically result in declassification of the documents.¹

Samtidigt skickade Vita husets *Office of Management and Budget* ut ett internt memorandum där alla anställda inom den federala sektorn förbjöds att ta del av all sekretessbelagd information publicerad på nätet. I samma skrivelse konstaterades också att sekretessbelagd information ska behandlas med fortsatt sekretess ”whether or not already posted on public websites or disclosed to the media”.²

Dessa händelser gav upphov till en våg av skarp kritik från biblioteksvärlden och startade där en debatt kring frågor om censur och myndighetskontroll men också kring etiska frågor om hur bibliotek bör förhålla sig till sekretessbelagd information, till allmänhetens rätt till tillgänglighet och transparens och till de nya publicerings- och datalagringsformerna som Internet fört med sig. Var går gränserna? Vad är bibliotekens roll i sammanhanget? Ska biblioteken tillgängliggöra data som Wikileaks, eller enbart bearbetad information? Ska biblioteken bevara data för framtida forskning? Wouter Schallier, verkställande direktör för LIBER – Association of European Research Libraries menar till exempel att:

The democratisation of publishing (or at least of information sharing) illustrates that we are shifting from an information society (with big amounts of available information, but controlled by a relatively limited group of providers). The role of traditional information intermediaries (libraries, publishers, journalists) is increasingly questioned and will become superfluous unless they create new added values.³

Wikileaks debatterades alltså flitigt inom biblioteksvärlden, särskilt i USA, men hur uppfattades organisationen bland allmänheten och i Sverige? Efter att vårt intresse väckts av händelserna kring Cablegate ville vi undersöka debatten kring organisationen som den uttrycktes i svensk media; vilka aspekter som betonades och vilka inställningar som kunde skönjas.

Wikileaks och dess grundare Julian Assange är namn som ofta figurerat i svensk media under senare år vare sig det handlat om de ovan nämnda diplomatläckorna, för USA

---

¹ Library of Congress Blog, Why The Library of Congress is Blocking Wikileaks (2010-12-03)

² Talking Points Memo, OMB's Model Memo to Federal Employees Banning Them From Wikileaks Site (2010-12)

³ Schallier, Wouter (2012). *Wikileaks and Libraries. Why Open Data Is Important*, s. 281.

komprometterande videofilmer eller Julian Assanges vägran att infinna sig i Sverige efter anklagelser om våldtäkt och sexuellt ofredande. Wikileaks är en organisation som har existerat sedan 2006 och som med jämna mellanrum har dykt upp med avslöjanden om politiker och andra makthavare. Det var dock först under 2010 som Wikileaks blev mer allmänt känt och dess verksamhet började debatteras alltmer i svensk press. 2010 var också året då Wikileaks på allvar blev något av en maktfaktor på den internationella politiska arenan. Organisationen fick då tillgång till stora mängder hemligstämplad information rörande USA:s utrikespolitik och landets pågående krig i Afghanistan och Irak samt en stor mängd hemliga diplomatdokument som man publicerade i samarbete med mer traditionella medier.

Wikileaks är en ideell (*not-for-profit*) organisation som enligt egen utsago startades med syfte att avslöja förtryckarregimer i Asien, forna Sovjetunionen, Afrika och Mellanöstern, men också att hjälpa folk i alla regioner som önskar avslöja ”oetiskt beteende” hos regeringar, företag och institutioner.⁴ Man gör detta genom att ta emot dokument och annat material från så kallade *whistleblowers* som i gengäld garanteras skydd och anonymitet, och sedan publicera detta på organisationens wiki-baserade hemsida. Wikileaks ser sig som förkämpar för demokrati och yttrandefrihet och menar att avslöjande journalistik och transparens är nödvändiga verktyg för att skapa och utveckla fungerande demokratiska samhällen.⁵ I en intervju i tv-programmet *The Colbert Report* utvecklade Julian Assange sina tankar om yttrandefrihetens nödvändighet i en demokrati:

[it is] not an ultimate freedom, however free speech is what regulates government and regulates law. That is why in the US constitution the bill of rights says that congress is to make no such law abridging the freedom of the press. It is to take the rights of the press outside the rights of the law because those rights are superior to the law because in fact they create the law. Every constitution, every bit of legislation is derived from the flow of information. Similarly every government is elected as a result of people understanding things⁶

Wikileaks har fått motta både uppskattning och kritik för sin verksamhet. Kritiken kommer kanske främst från USA som ser publiceringen av hemliga dokument som ett hot mot landets säkerhetspolitik, men också organisationer för mänskliga rättigheter har uttryckt oro för att personer som namngetts i publicerade dokument ska råka ut för repressalier.

Det vi finner intressant med Wikileaks är att organisationen representerar ett nytt perspektiv på informationsfrihet och yttrandefrihet. Historiskt sett har information nästan alltid filtrerats på något sätt innan den nått ut till allmänheten vare sig det handlat om statlig hemligstämpling eller censur, eller mediernas urval och vinkling av nyheter. I viss mån har Wikileaks förändrat detta. Information vars existens den genomsnittlige medborgaren kanske inte ens varit medveten om finns nu tillgänglig för alla med Internetuppkoppling. Uppgifter som av regeringar, politiker, organisationer eller företag ansetts som alltför känsliga för allmän konsumtion finns nu offentligt publicerade, med allt vad detta innebär. Man kan dock argumentera att själva mängden dokument som Wikileaks gjort tillgängliga i sig kan fungera som ett hinder för transparens och

---

⁴ Engelskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁵ Wikileaks, *About*

⁶ Colbert Report, The. Colbert nation (2010-04-12). Exclusive – Julian Assange Extended Interview.

tillgänglighet. Att sovra bland hundratusentals dokument kräver tid och tålamod; att avgöra dokumentens autenticitet och trovärdighet kräver efterforskningar och resurser.

I vissa fall kan läckorna från Wikileaks framstå som relativt okomplicerade, men mycket av det som publicerats har väckt frågor och debatt kring säkerhet, äganderätt, demokrati, ansvar och frihet. Debatten kring Wikileaks har öppnat för en diskussion om vad total informationsfrihet kan innebära och vilka för- och nackdelar en sådan kan medföra. Detta gör att ämnet inte bara har relevans ur ett samhällsperspektiv utan även i en biblioteks- och informationsvetenskaplig kontext.

Biblioteksväsendet i Sverige vilar på en demokratisk grund och en viktig uppgift är att tillgängliggöra information åt alla samhällets medborgare. Enligt Bibliotekslagen ska alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek som ska främja intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet. Dessutom ska folkbiblioteken "...verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare"⁷. Yttrandefrihet är också en demokratisk rättighet man värnar och arbetar enligt i biblioteksväsendet; alla ska kunna komma till tals och uttrycka sina åsikter så länge det inte handlar om hets mot folkgrupp och rasistiska budskap.

Wikileaks förespråkar en radikal tolkning av det som svenska bibliotek dagligen arbetar med, yttrandefrihet och informationstillgänglighet. Det är därför intressant och viktigt att följa, delta i och förhålla sig till diskussionen om Wikileaks då organisationen utmanar traditioner där viss information är förbehållen särskilda grupper i samhället. I Wikileaks och dess efterföljare finns en potentiell möjlighet till förändring av denna traditionella syn på information och utifrån ett Biblioteks- och Informations-perspektiv blir därför organisationen samt reaktionerna på deras verksamhet ett intressant undersökningsområde.

Inom alla akademiska vetenskaper är en källkritisk hållning bärande. I yrket som bibliotekarie eller informationsspecialist är detta en av våra främsta styrkor. Skolbibliotekarier och barnbibliotekarier arbetar i hög grad med undervisning i källkritik. Detta utgör också en koppling mellan vårt ämne, diskussionen om Wikileaks, och biblioteks- och informationsvetenskap.

---

⁷ Bibliotekslag 1996:1596 2 §

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att undersöka och analysera den svenska debatten om Wikileaks, som den sett ut under 2010 och de första månaderna av 2011. Vi vill utifrån en diskursanalytisk utgångspunkt se hur organisationen och dess verksamhet diskuteras och problematiseras i svensk dagspress och vilka diskurser som kan urskiljas. Vi är också intresserade av att undersöka hur olika aktörers identiteter konstrueras och används i debatten.

Våra frågeställningar är:

- Vilka ställningstaganden i förhållande till Wikileaks syns i debatten?
- Hur problematiseras Wikileaks verksamhet, särskilt i förhållande till frihet, säkerhet och ansvar?
- Vilka aktörer synliggörs och vilken roll spelar konstruktionen av identitet i debatten om Wikileaks?
- Vilka diskurser kan dessa ståndpunkter och identitetskonstruktioner hänföras till?

1.2 Avgränsning

När arbetet med denna uppsats inleddes under våren 2011 hade Wikileaks under året som gått varit ett populärt diskussionsämne i allt från bloggar och internetforum till tv, radio och dagspress. Att få en heltäckande överblick över allt som skrivits och sagts var naturligtvis inte ett realistiskt mål utan vi valde att fokusera på den debatt som ägde rum i svensk dagspress under perioden 2010-2011. Att tidsavgränsningen ser ut som den gör beror dels på att vi ville ha med så aktuella artiklar som möjligt och dels på att Wikileaks inte syntes särskilt mycket på debattsidorna innan 2010. Det var först då som Wikileaks avslöjanden blev till världsnyheter och först då som debatten tog fart.

Den geografiska avgränsningen såg vi som ganska självklar då vi ansåg att det skulle bli svårt få överblick över en internationell debatt. Det kunde ha varit intressant att göra en jämförelse mellan amerikansk och svensk press, men vi såg en risk i att det kunde innebära ett alltför omfattande material.

En mer genomgående diskussion kring urval och källor kommer att äga rum i ett senare kapitel.

2 Forskningsöversikt och bakgrundslitteratur

I och med att Wikileaks är ett relativt nytt fenomen som först på allvar började diskuteras under senare delen av 2010 fann vi oss vid uppsatsarbetets början i en något problematisk situation. Forskning kring Wikileaks fanns helt enkelt inte tillgänglig. De artiklar vi stötte på via databassökningar och Google Scholar var av ytlig eller debatterande natur och de få forskningsbaserade texter vi fann var antingen inte relevanta eller hade ofta ännu inte publicerats i sin helhet. Under uppsatsskrivandets gång utökades vår magra samling av Wikileaks-relaterad forskning något allteftersom mer publicerades, men följande kapitel bör ses som en överblick av de texter som funnits tillgängliga snarare än ett urval utifrån specifika kriterier.

I den senare delen av kapitlet kommer vi även att ge en översiktlig genomgång av de områden och begrepp som vi funnit vara centrala för Wikileaksdebatten.

2.1 Tidigare forskning

I artikeln *”Private power and new media: the case of the corporate suppression of WikiLeaks and its implications for the exercise of fundamental rights on the Internet”* undersöker Angela Daly hur yttrandefriheten på Internet påverkas av stora privata aktörer.⁸ Detta mot bakgrund av Wikileaks verksamhet och att multinationella företag bröt sina Internet-tjänster gentemot mediaorganisationen sedan den amerikanska diplomatposten publicerats i slutet av 2010. De stora multinationella företag som berörs är: Amazon.com, Apple, Bank och America, EveryDNS, MasterCard, PayPal, Tableau Software och Visa Inc. Beröringspunkter med Wikileaks handlar antingen om banktjänster, tjänster gällande pengaöverföring eller Internettjänster. Samtliga företag avslutade samarbetet med Wikileaks som kund i december 2010. Dessa multinationella företag har i många fall monopol eller oligopol på marknaden och Dalys frågeställning gäller vilka konsekvenser det kan få för yttrandefriheten och rätten till information, när man begränsar eller avbryter samarbete med ett mediaföretag som Wikileaks.

Daly undersöker av vilken anledning vissa privata aktörerna bidrog till att begränsa Wikileaks och om det kan visa på exempel av ett ”invisible handshake”, ett för allmänheten osynligt samarbete mellan stat och multinationella företag på Internet. Ett samarbete som kan utgöra ett hot mot yttrandefriheten. Därefter beskriver hon vilket lagligt stöd som finns för Wikileaks och dess användare, hon riktar speciellt in sig på ”the First Amendment” (det första författningstillägget som bland annat behandlar yttrandefrihet, pressfrihet, mötesfrihet och petitionsfrihet) i den amerikanska grundlagen eftersom de flesta händelser kring Wikileaks haft koppling till USA. Daly undersöker det hon kallar ”the information warfare”, det krig om information som förs av hackers på internet. Om hackers verkligen är det de utgör sig för att vara och göra, ett elektroniskt försvar av yttrandefrihet. Dessutom om de privata Internetföretagen som förmodligen gör intrång på fundamentala rättigheter kan hindras genom tekniska hjälpmedel.⁹

---

⁸ Daly, Angela (2011). *Private power and new media: the case of the corporate suppression of WikiLeaks and its implications for the exercise of fundamental rights on the Internet*.

Angela Daly: PhD researcher Department of Law, European University Institute (EUI) in Florence, Italy.

⁹ Daly (2011), s. 1.

Daly kommer fram till att stora privata aktörer med särställning, som det är nu, utgör en negativ påverkan gällande yttrandefriheten online. Enligt henne belyser företagets svar på Wikileaks publicering av den amerikanska ambassaden diplomatpost det faktum att de nuvarande föreställningarna om yttrandefrihet är otillräckliga i Internetsammanhang i och med att möjligheten att uttrycka sig beror på en allt mer privatiserad sfär. Hon konstaterar också att Wikileaks fortfarande har kvar möjligheten att välja leverantör och jurisdiktion då lagstiftning och tillämpning ser olika ut i världens länder.¹⁰ Daly ger som exempel ett isländskt system ”Icelandic Modern Media Initiative” (IMMI) som ”är en lag avsedd att skapa en stödjande och attraktiv jurisdiktion för publicering av undersökande journalistik som antogs enhälligt av det isländska parlamentet den 15 juni 2010.”¹¹

Yochai Benkler diskuterar i artikeln *A free irresponsible press: Wikileaks and the battle over the soul of the networked fourth estate*¹² händelser kring Wikileaks med särskilt fokus på organisationens publiceringar under år 2010. Begreppet ”the networked fourth estate” kännetecknas av en ny typ av medielandskap där Wikileaks i nuläget är en av aktörerna. Benkler menar att den debatt som följde Wikileaks verksamhet utgår från individens roll i nätverkssamhället och frågar sig hur bekväma vi är med den demokratisering som Internet inneburit. De nya modellerna i nätverksbaserad granskning och journalistik följer inte de sociala och organisatoriska modeller som gällt för traditionell media. De traditionella modellerna som har skapat ett ramverk för pressfrihet och ansvar.¹³ Benkler finner såväl svagheter som motståndskraft i det nya nätverksbaserade medielandskapet och menar att det är nödvändigt med en ny modell för granskande journalistik (the watchdog function). En modell som bygger på såväl ny nätverksbaserad som traditionell metod. Han menar också att det finns en sårbarhet i det faktum att de företag som styr den nätverksbaserade infrastrukturen kan begränsa yttrandefriheten. Den lagliga yttrandefriheten styr i nuläget inte deras verksamhet och det är fritt fram för dem att begränsa den. Vidare menar Benkler att hans studie visar att det finns en möjlighet för politiska makthavare att dra fördel av och påverka dessa företags agerande. Det finns alltså en risk för att makthavare utövar utomrättslig censur genom att påverka privata Internetaktörer. Händelserna kring Wikileaks publiceringar visar också på en komplexitet gällande det framväxande ”networked fourth estate”. Den interaktion som finns mellan traditionella och nya modeller för granskande journalistik är såväl konstruktiv som destruktiv. Det ansvarstagande som funnits i traditionell fri press fungerar inte lika bra under nuvarande marknadsförhållanden. Benkler menar att det behövs en ny modell för samarbete mellan traditionell media och de nya nätverksmedia som är under framväxt.¹⁴

I Marian Adolfs & Cornelia Wallners¹⁵ abstract ”*The Wikileaks Affair in the German media. An analysis of a discursive indignation*” beskrivs hur de två forskarna studerar

---

¹⁰ Daly (2011), s. 12f.

¹¹ Svenskspråkiga Wikipedia (2012), *Icelandic Modern Media Initiative*

¹² Benkler, Yochai (2011). *A free irresponsible press: Wikileaks and the battle over the soul of the networked fourth estate*.

Yochai Benkler: Berkman Professor of Entrepreneurial Legal Studies, Harvard Law School faculty co-director, Berkman Center for Internet and Society, USA.

¹³ Benkler (2011), s. 311.

¹⁴ Benkler (2011), s. 396f.

¹⁵ Adolf, Marian & Wallner, Cornelia (2011). *The Wikileaks Affair in the German media. An analysis of a discursive indignation*.

debatten om Wikileaks i tysk media under tiden efter Cablegate, Wikileaks publicering av amerikansk diplomatpost. Läckan väckte stor uppmärksamhet och det blev en omfattande offentlig debatt i Tyskland, en debatt som handlade om vilken roll publicitet, information till allmänheten, och journalistik spelar i vår tid med digitala medier. Adolf & Wallner gör en empirisk analys av debatten i tysk media och återspeglar resultaten i förhållande till teorier om den offentliga sfären och till teorier om journalistik. De intresserar sig för vilka konsekvenser som följer av Cablegate-publiceringen, konsekvenser gällande journalistyrket och om detta är ett tecken på en förändrad struktur för offentlig kommunikation.

Händelserna kring Cablegate väckte enligt Adolf & Wallner grundläggande frågor om mediernas roll i dagens demokratier, både gällande den föränderliga techno-strukturella miljön samt nyhetsmedias insikt gällande sin roll. I studien utgår de från två teoretiska perspektiv. Det ena gäller grundläggande principer om etik inom journalistisk och offentlig kommunikation. Det andra perspektivet gäller klassiska teorier om den offentliga sfären och normativa förändringar. Genom att granska den offentliga debatten om Wikileaks utforskar man olika argument gällande journalistik och det offentliga rummet. Man utgår från två demokratiska ansatser, största möjliga informationsfrihet och ett annat mer reglerat perspektiv. Adolf och Wallner arbetar med följande frågeställningar: Hur kan vi klassificera Wikileaks som en ny aktör i det offentliga rummet? Vilka normativa och etiska argument inom journalistik, demokrati och den offentliga sfären är viktigast i den offentliga debatten om Wikileaks? Vilken roll spelar Wikileaks med avseende på journalistik och vilka normativa och etiska konsekvenser får det för journalister?

Professor Barbara Thomaß menar i artikeln *WikiLeaks and the question of responsibility within a global democracy* att en ny typ av journalistik har sett dagens ljus och belyser de för- och nackdelar som detta innebär.¹⁶ Hittills är det den undersökande journalistiken som stått för tillgängliggörandet av känslig och hemlig information. Något som nu har ändrats, Wikileaks har gjort det möjligt för whistleblowers sprida information som man tycker att allmänheten bör få ta del av. Detta innebär en ny typ av journalistik med mindre ansvarstagande men med större mått av rättvisa, enligt Thomaß. Som exempel ger hon Wikileaks publicering av hundratusentals dokument gällande kriget i Afghanistan, något som var unikt då det aldrig tidigare hade läckt ut en så stor mängd hemligstämplad information till nyhetsmedia. Det var inte bara den stora mängden dokument som var något nytt utan även hur dessa dokument nådde media.¹⁷

Thomaß menar att utvecklingen är tydlig och ett faktum: Wikileaks är nu bara en av flera organisationer som står för ”den nya journalistiken”, det finns flera liknande. Wikileaks eventuella betydelse för yttrandefrihet, media-etik och demokrati handlar i stort om ansvarstagande. I jämförelsen mellan Wikileaks och traditionell media består likheterna i att båda arbetar med att förse allmänheten med viktiga nyheter. Wikileaks främsta uppgift och mål är, enligt dem själva, att publicera originalkällor. Detta har också tidigare varit en uppgift för traditionell media, det är dock endast några få, stora

---

Marian Adolf: Juniorprofessur für Medienkultur, Zeppelin Universität, Tyskland. Cornelia Wallner: Doktor, Ludwig-Maximilians-Universität München, Tyskland.

¹⁶ Thomaß, Barbara (2011). *WikiLeaks and the question of responsibility within a global democracy*
Barbara Thomaß: professor at the Institute for Media Studies at the Faculty of Philology, University of Bochum, Germany.

¹⁷ Thomaß (2011), s. 17f.

och välmående mediagrupper som kan bedriva den här typen av journalistik eftersom den är kostsam. Skillnader består i att Wikileaks endast publicerar råmaterial, utan att utföra det traditionella journalistiska arbete som består i att välja, bearbeta och kommentera. En annan skillnad är att Wikileaks information är tillgänglig för hela spektrat av media, även tidningar eller nyhetsredaktioner med liten budget.¹⁸ Publiceringen av diplomatläckorna är ett exempel på skillnad mellan Wikileaks och vanlig traditionell media. Dokumentens karaktär var personliga och informella, enligt en oskriven journalistisk regel används denna typ av källa endast som bakgrundsinformation. Thomaß menar att Wikileaks har samma etiska utmaningar som traditionell media men betonar att det finns en skillnad, den att Wikileaks medarbetare inte har sin tillhörighet i den journalistiska professionen, som har en lång tradition av att etiskt tänkande. Enligt Thomaß har Wikileaks utökat möjligheterna till information och givit ytterligare kvaliteter till begreppet informationsfrihet.¹⁹

I artikeln refererar hon till fem fundamentala normer som en kärna i journalistisk etik: rättvisa, noggrannhet, källskydd, integritetsskydd samt rättvis och opartisk metod för rapportering. Enligt Thomaß lever Wikileaks upp till merparten av normer men menar att normen om integritetsskydd kan diskuteras.²⁰ Thomaß menar också att det finns en brist i att det saknas en auktoritet som kan vägleda och kontrollera att Wikileaks verksamhet är ansvarsfull, en auktoritet motsvarande ett press-etiskt råd. Vidare ställer hon sig frågande till organisationens princip om transparens då hon menar att denna inte gäller inom den egna organisationen i det att Wikileaks gör ett urval gällande vilka läckor man vill offentliggöra men att kriterierna för urvalen är dolda.²¹

Enligt Wouter Schalliers artikel *Wikileaks and Libraries. Why Open Data Are Important* finns en likhet mellan Wikileaks och den moderna vetenskapliga forskningen då båda uttrycker en strävan efter öppenhet och transparens gällande information som är av intresse för allmänheten, även när det gäller obearbetad rådata. Han menar att vi är på väg från ett informationssamhälle till ett datasamhälle där biblioteken kan komma att få stor betydelse gällande *open data management*. Enligt Schallier bygger informationssamhället på att information kontrolleras av en relativt liten grupp av förmedlare snarare än delas fritt. Han menar att det vi nu ser är en demokratisering av informationssamhället där stora mängder rådata görs tillgänglig för många människor och ser Wikileaks som ett exempel på detta. Inom forskningsvärlden gäller numera att man förutom att publicera en artikel eller bok också ofta tillgängliggör den rådata som ligger till grund för forskningen, något som är av stor betydelse i det Schallier kallar för datasamhället. Internet har gjort det möjligt att sprida och dela information, vilket skapar önskvärd transparens men Schallier menar att också att även spridning och delning av data är en nödvändighet för effektiv forskning. Detta innebär att bibliotekarier, journalister och förläggare enligt honom kommer att vara tvungna att ändra fokus, förhållningssätt och arbeta med andra värden kopplat till information, det vill säga *open data management*.²²

---

¹⁸ Thomaß (2011), s. 18f.

¹⁹ Thomaß (2011), s. 19f.

²⁰ Thomaß (2011), s. 21f.

²¹ Thomaß (2011), s. 22.

²² Schallier, Wouter (2012), *Wikileaks and Libraries. Why Open Data Are Important*. s. 280 ff.
Wouter Schallier: Executive Director at LIBER – Association of European Research Libraries.

2.2 Bakgrundslitteratur

Det har som sagt inneburit vissa svårigheter att finna relevant, forskningsbaserad litteratur med anknytning till Wikileaks, något som kan förklaras med områdets relativt aktuella natur. Många av de texter som vi råkat på i våra informationssökningar har, även om de inte varit av akademisk natur, ändå varit värdefulla på så sätt att de hjälpt oss få en bild av vilka områden som diskussioner kring Wikileaks vanligen berör. Utifrån dessa texter samt genomläsningar av vårt källmaterial har vi funnit ett antal områden, främst kopplade till demokratifrågor, media och världspolitik, som vi ser som centrala för vår uppsats, något som också avspeglas i uppsatsens senare struktur.

Då vårt källmaterial består av artiklar av åsiktskaraktär ser man sällan några djupare diskussioner kring definitioner av de ämnen som avhandlas eller de termer som används, utan artikelförfattarna förutsätter att läsarna delar deras tolkningar och förståelser. För att utifrån detta material kunna föra en för uppsatsläsaren meningsfull diskussion menar vi dock att en viss grundkunskap om centrala begrepp och teorier är nödvändig. Vi kommer därför i detta avsnitt ta upp bland annat olika demokratimodeller, teorier kring yttrandefrihet samt synen på medias roll i ett demokratiskt samhälle. Då detta är en översikt har vi främst använt oss av sammanfattande litteratur snarare än mer detaljfokuserad forskning.

Den amerikanske statsvetaren Robert A. Dahl skriver i introduktionen till sin bok *Demokratin och dess antagonister* att innebörden av ordet demokrati numera inte kan ses ha någon specifik och avgränsad mening utan att det snarare ”markerar ett vagt godkännande av en populär idé”.²³ Dahl förklarar detta med att demokrati är ett samhällsskick som vuxit fram under årtusenden och som sprungit ur många olika källor. Olika idéer och föreställningar om vad demokrati är har smälts samman till vad Dahl kallar ”ett teoretiskt virrvarr och en praktik som ofta är djupt motsägelsefull”.²⁴ Att redogöra för demokratins komplicerade historia och utveckling låter sig naturligtvis inte göras inom ramen för en magisteruppsats utan vi har istället valt att ge en redogörelse för de vanligaste demokratisynerna som råder idag.

Det finns flera olika modeller vars demokratisyn i mycket skiljer sig från varandra, men som ändå delar vissa fundamentala värderingar. En demokrati bör enligt dessa modeller uppfylla följande kriterier:

- de politiska makthavarna är folkvalda
- fria, allmänna och rättvisa val
- yttrande- och pressfrihet
- fri tillgång till information
- förenings- och gemenskapsfrihet
- rättssäkerhet
- i princip alla människor över en bestämd ålder som påverkas av politiska beslut ska räknas som medborgare²⁵

Dessa kriterier är hämtade ur boken *Medierna och demokratin* (2004), delvis skriven samt redigerad av Lars Nord (docent i statskunskap) och Jesper Strömbäck (fil. dr. i

---

²³ Dahl, Robert A. (1999). *Demokratin och dess antagonister*. Stockholm s.14.

²⁴ Dahl (1999), s.14.

²⁵ Nord, Lars & Strömbäck, Jesper, red. (2004). *Medierna och demokratin*, s. 21.

journalistik), båda medarbetare vid Demokratiinstitutet vid Mitthögskolan. Författarna fortsätter med att presentera tre demokratimodeller vilka de anser vara de mest framträdande i diskussioner kring modern demokrati. Modellerna är *konkurrensdemokrati*, *deltagardemokrati* och *samtalsdemokrati*. Dessa modeller diskuteras också i en annan av Nords böcker, *IT och demokrati* (2002).

Det utmärkande för den konkurrensdemokratiska modellen är en syn på den demokratiska processen som en slags tävling mellan samhällets politiska eliter. Folkets roll består mestadels av att på valdagen lägga sin röst på någon av dessa konkurrerande eliter och vinnaren styr sedan med mandat från men utan någon direkt inblandning från folket. Medborgarna anses här inte ha tillräckligt djupa kunskaper eller intresse av att fatta politiska beslut mellan valen utan politikerna är de aktiva beslutsfattarna medan medborgarna främst reagerar genom att i nästa val under- eller godkänna den politik som förts. Denna modell brukar även benämnas *besluts-* eller *elitdemokrati* och är inspirerad av den österrikiske nationalekonomen *Joseph Schumpeter*. Modellen brukar ibland delas upp i två typer; dels vad Nord och Strömbäck benämner *den bakåtblickande sanktionsmodellen*, där fokus ligger på möjligheten att utkräva ansvar från de som innehaft makten under föregående mandatperiod, och dels *den framåtblickande mandatmodellen* där tyngdpunkten ligger på väljarnas möjlighet att bedöma olika politiska alternativ och ge mandat åt dem som bäst kan genomföra sina vallöften.²⁶

I den deltagardemokratiska modellen ser man en totalt motsatt syn på medborgares involvering i politiken. I denna modell är människors politiska deltagande, både vid och mellan val, nyckeln till en god demokrati och ett brett folkligt engagemang är det som ger demokratin styrka och innehåll. Modellen har också ett tyngre fokus på direktdemokrati i form av folkomröstningar, vilka anses vara politiskt fostrande genom att öka medborgarnas politiska medvetenhet och kunskap. Fördelarna med denna modell anses vara många, både för enskilda individer och för samhället i stort. Individer får ökad kunskap om politiska processer och beslut fattade under påverkan av ett större antal människors samlade livserfarenhet ses som bättre än beslut fattade av en mindre elit. Politiska beslut blir på detta sätt också bättre förankrade i folkviljan.²⁷

Den samtalsdemokratiska modellen, ofta kallad *deliberativ demokrati* eller *diskussionsdemokrati*, har mycket gemensamt med den deltagardemokratiska och kan ses som ett komplement till denna. Där den förra betonar direktdemokrati genom folkomröstningar så lägger dock samtalsdemokratin större vikt vid det offentliga samtalet. Dialog, öppen och fri debatt och en ständigt pågående politisk diskussion av hög standard är fokus för denna modell och ses som det som ger demokratin kvalitet samt skapar politisk legitimitet åt fattade beslut. Diskussionen måste dock uppfylla vissa kriterier; den ska bygga på ”jämlighet, en strävan efter gemensam förståelse, lyssnande och intellektuell öppenhet, frånvaro av dominanssträvan samt rationella och sakliga argument”.²⁸ Särskilt det senare ses som av högsta vikt.

Ett område med stark anknytning till demokrati är yttrandefrihet. Demokrati kan svårigen existera utan yttrandefrihet och en fri opinionsbildning, något som också avspeglas i tre av Sveriges fyra grundlagar: Regeringsformen (RF),

²⁶ Nord (2002), s.21; Nord & Strömbäck (2004), s. 21f.

²⁷ Nord (2002), s. 21; Nord & Strömbäck (2004), s. 22.

²⁸ Nord & Strömbäck (2004), s. 23.

Tryckfrihetsförordningen (TF), samt Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Regeringsformen uttrycker redan i sin första paragraf ståndpunkten att ”folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning”²⁹ och fortsätter i RF 2 kap med att fastställa att både yttrandefrihet och informationsfrihet tillhör våra grundläggande fri och rättigheter.³⁰

I kapitlet ”Yttrandefrihetens gränser” i antologin *Politisk kommunikation och demokrati* resonerar Ulf Petäjä kring demokrati och yttrandefrihet och redogör bland annat för tre olika argument för yttrandefrihetens betydelse i ett demokratiskt samhälle.³¹ Petäjä menar att yttrandefrihet är en förutsättning för att offentlig och politisk kommunikation ska vara möjlig och att sådan kommunikation i sin tur är en förutsättning för demokrati. Även i demokratier finns det dock tillfällen där yttrandefriheten sätts emot andra värderingar och där gränser dras för vad som får sägas och var. Petäjä beskriver tre olika nivåer av statlig tolerans: nolltolerans, det vill säga censur av alla för staten misshagliga åsikter; villkorlig tolerans, vilket innebär att allt är tillåtet förutom yttranden som enligt staten strider mot andra värderingar, till exempel hets mot folkgrupp; samt ovillkorlig tolerans där alla yttranden, oavsett konsekvenser, är tillåtna utan några inskränkningar från staten. Petäjä menar att i en demokrati är endast det andra exemplet önskvärt men med detta följer ofta problem med gränsdragningar.³²

Petäjä tar som nämnts upp tre teorier eller argument kring yttrandefrihet som också berör dess gränser. Argumenten har alla sina rötter i den liberala idétraditionen, dit även Sverige räknas tillhöra, en tradition där yttrandefriheten alltid värderats högt. Detta innebär att argumenten också hamnar under den andra toleransnivån där de flesta men inte alla åsiktsuttryck accepteras.³³

Sanningsargumentet, med bas i främst *John Stuart Mills* tankegångar, går i korthet ut på att böcker, tidningar, andra yttranden eller åsikter inte bör censureras med motiveringen att de är falska eftersom man då riskerar att förbise värdefulla sanningar. Även åsikter som förefaller felaktiga bör ändå få uttryckas då en öppen diskussion är nödvändig för att nå sanning, något som i sin tur är nödvändigt för en god samhällsutveckling. Tanken är att det är som mest rationellt att tillåta även icke vedertagna åsikter då de, om de visar sig vara sanna, så småningom kommer att accepteras och bidra till samhällets bästa, och om de är falska, kommer att motbevisas av mer rationella och välunderbyggda åsikter. De enda åsiktsuttryck som inte innefattas här är de som skadar andra människor genom att direkt uppmana till våld, antingen mot staten eller mot individer.³⁴

Demokratiargumentet artikulerades av den amerikanske filosofen *Alexander Meiklejohn* och är baserad på övertygelsen om att i en demokrati utgår makten från folket och att de styrande i första hand ska betraktas som folkets tjänare snarare än dess herrar. För att folkstyre ska vara möjligt krävs dock en fri tillgång till relevant information, nödvändig för att kunna bedöma de styrandes politiska beslut. Denna information ska inte begränsas utifrån några krav på sanningskriterier utan fritt och ocensurerat kunna bedömas av medborgarna i samhället. Politikerna, som folkets tjänare, måste också ha

---

²⁹ Regeringsformen 1 kap 1 §

³⁰ Regeringsformen 2 kap 1 §

³¹ Petäjä, Ulf (2001). Yttrandefrihetens gränser. I *Politisk kommunikation och demokrati*, Bengtsson, Hans, red.

³² Petäjä (2001), s. 90f.

³³ Petäjä (2001), s. 96.

³⁴ Petäjä (2001), s. 97ff.

möjligheten att ta del av folkets vilja och åsikter och folket måste ha rätten att kommunicera eventuellt missnöje till de styrande, något som gör yttrandefriheten till en absolut nödvändighet. Självstyre är inte möjligt utan en fri, offentlig debatt. Meiklejohn menar också att alla offentliga åsikter bör skyddas av yttrandefriheten, oberoende om de är sanna eller falska, farliga eller ofarliga. Är folket självstyrande är det endast de som har rätten att bedöma offentliga åsikter, inte staten i form av lagar och begränsningar, och det enda möjligheten folket har att bedöma en åsikt är om den fritt får uttryckas.³⁵

Autonomiargumentet, utvecklat av den amerikanske filosofen Thomas Scanlon, har stora likheter med demokratiargumentet men fokuserar mer på individens rättigheter än samhällsnyttan i synen på yttrandefrihet. Scanlons utgångspunkt är den autonoma individen och han menar att det enbart är individen som har rätt att bedöma om en yttring är sann eller falsk. Staten har ingen rätt att inskränka den rättigheten då detta i sin tur skulle inskränka individens autonomi. För att individen ska kunna bedöma yttringars sanningshalt krävs dock tillgång till en mängd varierande yttringar och åsikter som individen kan väga mot varandra och sedan ta ställning till, något som kräver yttrandefrihet och tillgång till information. Scanlons teori fokuserar inte på *vad* för åsikter som yttras, om de är sanna eller falska eller ens skadliga, utan på människors rätt att själva avgöra vilken kategori de tillhör, utan inblandning från staten.³⁶

Media och journalistik är ett annat område med anknytning till både demokrati och yttrandefrihet och Nord och Strömbäck talar om mediernas demokratiska uppgifter. Dessa brukar refereras till som *informations-* *gransknings-* och *forumuppgiften* och ses som nödvändiga för en fungerande demokrati. Nord och Strömbäck påpekar att medier och journalistik inte är samma sak och att de fyller olika funktioner trots att orden ofta används som synonymer. Medier kan ses som själva distributionskanalerna för olika typer av medieinnehåll, medan journalistik är en specifik typ av medieinnehåll.

Förhållandet mellan medier och journalistik kan därför beskrivas på följande sätt: journalistik produceras i regel inom medier och medierna är nödvändiga förutsättningar för att journalistiken ska kunna spridas till allmänheten, medan journalistiken är inte är en nödvändig förutsättning för medierna. Medierna kan [...] lika gärna sprida underhållning, filmer och skvaller som de sprider journalistik.³⁷

Nord och Strömbäck menar att *mediernas* främsta funktion eller roll i en demokrati är att fungera som forum för debatt och diskussion och att de där har ett ansvar att förse allmänheten med journalistik av både kvalitets- och kvantitetsmässigt hög standard. Innehållet i journalistiken ska uppfylla kriterier av allsidighet, sanningsenlighet och objektivitet och medierna bör undvika att prioritera underhållning som skvaller eller reklam och propaganda på journalistikens bekostnad.

Journalistikens huvudsakliga uppgifter är att informera och granska och på det sättet bidra till en fri åsiktsbildning. Både allmänheten och politiker har behov av tillgång till sanningsenlig och allsidig information om vad som händer i samhället och världen för att kunna diskutera, ta ställning till och fatta beslut. Därför är det också viktigt att

---

³⁵ Petäjä (2001), s. 101ff.

³⁶ Petäjä (2001), s. 104ff.

³⁷ Nord & Strömbäck (2004), s. 18.

journalistiken har metoder för att sovra olika typer av information samt förmågan att separera information från desinformation.³⁸

Ytterligare ett område som vi utifrån vårt källmaterial och andra texter om Wikileaks funnit relevant är synen på diplomati och dess betydelse för världspolitiken. I artikeln *Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework* studerar Eytan Gilboa medias inblandning i, och förhållande till diplomatin.³⁹ Begreppet diplomati definieras i studien enligt följande citat.

In this study diplomacy refers to a communication system through which representatives of states and international or global actors, including elected and appointed officials, express and defend their interests, state their grievances, and issue threats and ultimatums. It is a channel of contact for clarifying positions, probing for information, and convincing states and other actors to support one's position.⁴⁰

I artikeln presenteras och diskuteras sex begreppsmässiga modeller för att definiera och analysera medias olika roller och inblandning i den samtida diplomatin. Dessa delas in i två grupper och i den första gruppen anges modellerna: "secret diplomacy", "closed-door diplomacy" och "open diplomacy". Här diskuterar han vilken grad av begränsningar tjänstemän lägger på mediabevakningen och på vilken nivå eller i vilken utsträckning förhandlingar exponeras för media och den allmänna opinionen.

"Secret diplomacy" karaktäriseras av total isolation från och uteslutning av media och allmänhet gällande förhandlingar och beslutsfattande. Journalister, allmänhet och de flesta politiker och tjänstemän är omedvetna om att möten och förhandlingar har ägt rum och/eller att beslut fattats och uppgörelser gjorts. Historiskt sett har diplomatin haft mer av denna karaktär men i och med ökad demokratisering i världen och tillgänglighet för media har det blivit svårare att föra en hemlig diplomati. Allmänheten kräver information om förhandlingar och media tillgodoser detta. Hemlig diplomati förs dock fortfarande när det gäller riktigt kritiska och känsliga fall och är mest framgångsrik när få tjänstemän är inblandade. Den här modellen för diplomati innebär dilemman för tjänstemän som i dessa lägen eventuellt undanhåller sanning och ljuger för media och allmänhet, effektivitet inom diplomatin ställs mot allmänhetens förtroende. För medias del är hemlig diplomati som förblir hemlig ett professionellt misslyckande och vad gäller allmänheten så ifrågasätts inte denna typ av diplomati så länge den leder till framgångsrika resultat, det är framför allt vid diplomatiska misslyckanden som diplomatin ifrågasätts.⁴¹

"Closed-door diplomacy" innebär att diplomater begränsar medias insyn men inte gör en fullständig uteslutning. Media får exempelvis kännedom om att förhandlingar äger rum och tid och plats för dessa men är sedan inte informerade om vad som sägs och görs. Denna typ av diplomati är enligt Gilboa mer accepterad av allmänheten än den förra. Politiker och diplomater föredrar däremot "Secret diplomacy" då denna ger mer kontroll över media. Manipulering och användning av media används här för att påverka den allmänna opinionen. Allmänheten är vid denna typ av diplomati inte insatta

³⁸ Nord & Strömbäck (2004), s.19f. och s. 23f.

³⁹ Gilboa, Eytan (2000). *Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework*

Eytan Gilboa: Professor and Director of the Center for International Communication, Bar-Ilan University, USA.

⁴⁰ Gilboa (2000), s. 275.

⁴¹ Gilboa (2000), s. 278ff.

i förhandlarnas agenda och mål med förhandlingarna. Allmänhetens attityd till detta beror till stor del på hur stort förtroendet är för ledare och förhandlare. Författaren menar att denna typ av diplomati kanske är den bästa kompromissen mellan en öppen respektive en sluten diplomati.⁴²

Med "Open diplomacy" menar författaren den typ av diplomati som är tillgänglig för media och för allmänheten att kontrollera och debattera. Här gäller direkt mediabevakning och presskonferenser, intervjuer och liknande är frekvent. Allmänheten är införstådd med agenda och mål gällande förhandlingar men en viss slutenhet finns även här, exempelvis specifika förhandlingspositioner. Diplomater föredrar generellt inte denna modell eftersom den innebär minst kontroll över informationen man vill förmedla till allmänheten. Denna modell är enklast att använda i förhandling med vänskapliga eller neutrala nationer och organisationer. Man brukar använda öppen demokrati när frågorna inte är så kontroversiella och då det har liten eller ingen effekt gällande tredje part. Den här modellen innebär en större utmaning för diplomater och maktavare då man måste väga in allmänhetens tyckande.⁴³

I den andra gruppen diskuteras i vilken grad eller utsträckning tjänstemän och maktavare använder sig av media som ett hjälpmedel eller redskap i utrikespolitiken, i denna finns de resterande tre modellerna: "public diplomacy", "media diplomacy" och "media-broker diplomacy". Den första modellen visar hur tjänstemän och maktavare använder media och andra kommunikationskanaler för att påverka den allmänna opinionen i andra nationer. I modellen "media diplomacy" används media på olika sätt för att främja eller bidra till konfliktlösning. Media utövar professionell journalistik på maktavares initiativ. I den tredje modellen, "media-broker diplomacy" beskriver situationer där journalister tillfälligt antar rollen som diplomat och blir en medlare i vid internationella förhandlingar. I detta tema fungerar mer som autonom aktör än i någon av de föregående modellerna.⁴⁴

Gilboas visar genom dessa att utvecklingen går mot att statsledare och andra aktörer alltmer använder media som ett instrument för kommunikation och förhandling, att media har förändrat diplomatin. Han visar på exempel där journalister i vissa fall fungerat på samma sätt som och iklätts rollen som diplomat. Diplomatin användning av media och medias inblandning i diplomatin har stor påverkan gällande diplomatiska förhandlingar. I informationssamhället har allt fler människor tillgång till samma nyhetssändningar och Gilboa menar att politiker och tjänstemän i högre grad kommer att använda media både när det gäller förbindelser och förhandlingar. Media kan både hjälpa och stjälpa förhandlingar och han menar att det krävs mer och mer kunskap hos diplomater i hur man mest effektivt använder media. Frågan gäller huruvida media främst fungerar som en autonom och inflytelserik aktör eller mer har kommit att bli sofistikerat redskap för diplomater.⁴⁵

---

⁴² Gilboa (2000), s. 282ff.

⁴³ Gilboa (2000), s. 286ff.

⁴⁴ Gilboa (2000), s. 290ff.

⁴⁵ Gilboa (2000), s. 303ff.

3 Teoretiska utgångspunkter

Vi har valt att använda oss av diskursanalys som teori och metod och kommer i följande stycke beskriva de teoretiska utgångspunkterna för diskursanalys. Därefter tar vi upp Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteorier som är en diskursanalytisk riktning bland flera andra.

3.1 Introduktion till diskursanalys

För att förklara begreppet diskurs brukar man säga att det är ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen”.⁴⁶ Diskursanalys innebär att man studerar fenomen i samhället med språket i fokus och man utgår då ifrån antagandet att vi med hjälp av språket skapar vår verklighet, att verkligheten och tingen existerar men endast får betydelse genom diskurs. Det betyder att vi med språket skapar representationer av verkligheten, att vi förstår och uppfattar världen på olika sätt beroende av vårt sammanhang.

Inom diskursanalys ses språkanvändning som en del i av en social praktik, vilket betyder att diskursbegreppet kopplas till handlingsmönster, vanor och konventioner som kan vara mer eller mindre regelstyrda. Det finns olika riktningar inom det diskursanalytiska fältet och man ger diskurs olika snäv eller vid definition, Ernesto Laclau och Chantal Mouffe ger diskursbegreppet en vid innebörd och menar att alla sociala fenomen ska behandlas diskursivt och att tal, skrift och handling är en del av en diskursiv helhet.⁴⁷

Inom diskursanalysen utgår man alltså från att vår tillvaro och kunskap om verkligheten ska ses som perspektivbunden och socialt konstruerad. Detta resonemang hör hemma inom den socialkonstruktivistiska teoribildningen som diskursanalysen kan sägas tillhöra. Inom denna teoribildning finns fyra grundläggande premisser. Den första är en kritisk inställning till självklar kunskap, detta på grund av att verkligheten bara är tillgänglig för oss genom våra kategorier eller olika perspektiv på verkligheten. Vår kunskap och uppfattning om världen ska därmed inte ses som objektiva sanningar utan produkter av våra sätt att kategorisera världen. Den andra premissen är att vi är historiskt och kulturellt präglade som individer; man talar om historisk och kulturell specificitet. Våra uppfattningar om och representationer av världen är historiskt och kulturellt specifika och kontingenta, det vill säga tillfälligt sanna eller falska. Den tredje premissen är sambandet mellan kunskap och sociala processer med vilket menas att vår kunskap byggs upp kollektivt och socialt i social interaktion. Vi skapar gemensamma sanningar som också kan ställs mot andras sanningar, i en kamp om vad som är sant eller falskt. Den fjärde premissen är samband mellan kunskap och social handling. Vår kunskap leder till handling, vissa handlingar blir naturliga och andra otänkbara och den sociala konstruktionen av kunskap och sanning får då konkreta sociala konsekvenser.⁴⁸

Den strukturalistiska och poststrukturalistiska språkteorin har i olika grad påverkat diskursanalytiska angreppssätt gällande synen på språket. I huvuddrag menar man ändå att språket ska ses som ett system som innehåller en mängd olika tecken och att dessa

---

⁴⁶ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod* s. 7.

⁴⁷ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005). *Textens mening och makt*, s. 17f. och s. 314f.

⁴⁸ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 11f.

tecken får sin betydelse genom sin relation till andra tecken eller genom att skilja sig från andra tecken. Det är sociala konventioner, inte verkligheten, som gör att vissa ting förbinds med vissa tecken. En sådan struktur bildar då ett mönster eller en diskurs och tecknens betydelse kan skilja sig åt i olika diskurser. Strukturerna inom och mellan diskurser ska inte ses som låsta och detta beror på att språket är instabilt och socialt konstruerat.⁴⁹

Inom diskursanalytiska riktningar är Michel Foucault en tongivande teoretiker och han beskriver diskurs som ett regelsystem eller en kunskapsregim. Inom regelsystemet accepteras vissa kunskaper och uppfattningar om vad som är rätt eller fel, sant eller falskt och vem som får säga vad. Ett regelsystem, enligt Foucault, skulle då kunna vara medicinens eller ekonomins praktik. Foucault talar också om subjektpositioner och menar att subjekt skapas i diskurser. Detta är en påverkan från Althusser som har ett strukturmarxistiskt angreppssätt. Tanken utgår från att vi inte är autonoma, suveräna och självstyrande individer utan att vi intar olika subjektpositioner utifrån de situationer eller kontexter vi befinner oss i. Vi har olika subjektpositioner beroende på våra olika diskurser och dessa kan vara motstridiga. Althusser talar om det decentrerade subjektet.⁵⁰

Vidare talar Foucault om etablerad kunskap och makt som kopplas till varandra, maktrelationer beskrivs med hjälp av utestängningsmekanismer som avgör vad som får sägas och av vem. Maktrelationer ska inte undersökas på enskilda aktörers nivå utan det handlar om större sociala sammanhang och strukturer.⁵¹

3.2 Laclau och Mouffes diskursteori

Ernesto Laclau och Chantal Mouffe är representanter för en anglosaxisk diskursanalytisk inriktning som av Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips benämns diskursteori. Laclau och Mouffe förespråkar en vid definition av diskursbegreppet, en definition som omfattar all social praktik och som inte särskiljer mellan diskursiva och icke-diskursiva fenomen. De menar istället att alla sociala fenomen i grunden är diskursiva och att det därför är fullt möjligt att analysera dem med diskursanalytiska redskap. Den sociala verkligheten ses som en väv av betydelsebildningsprocesser där knutarna i väven är språkliga tecken. Med tecken menas här en sammansmältning av ett uttryck (det vill säga det skrivna eller talade ordet) och dess tankeinhåll.⁵²

Huvudtanken i diskursteorin är att sociala fenomen aldrig är helt klara eller färdigdefinierade, det vill säga ett fenomenets betydelse går aldrig att fastställa en gång för alla utan skapas i en kamp mellan olika diskurser. Laclau och Mouffes beteckning för denna kamp är *antagonism*, där aktörerna strävar efter att uppnå diskursiv *hegemoni*, något vi återkommer till senare. Betydelse är kontingent, med vilket menas att den är möjlig men inte nödvändig, den skulle hela tiden i princip kunna vara en annan. Det samma gäller för de språkliga tecknen där betydelseglidningar konstant äger rum. Diskursanalysens syfte blir här att undersöka de processer som leder fram till att ett

---

⁴⁹ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 12f.

⁵⁰ Bergström & Boréus (2005), s. 309f; Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 21ff.

⁵¹ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 20; Bergström & Boréus (2005), s. 311f.

⁵² Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 32.

visst tecken eller fenomen fått just den betydelse eller de betydelser det har, samt att visa på de sociala konsekvenserna av dessa betydelsebetydelser.⁵³

Laclau och Mouffe uppfattar *diskurs* som en fixering av teckens betydelse inom ett bestämt område. Diskursen söker hela tiden att skapa entydighet hos tecknen genom att utesluta alla andra möjliga betydelser ett tecken kan ha. Dessa entydiga tecken i en diskurs kallas för *moment* och deras betydelse fixeras genom att de skiljer sig från varandra på bestämda sätt.⁵⁴ *Element* kallas de tecken som ännu inte fått sin betydelse fixerad; de är med andra ord mångtydiga tecken. Diskurser försöker omvandla element till moment genom att utesluta övriga betydelser som tecknet kan ha och därmed reducera mångtydigheten till entydighet. De element som är särskilt mottagliga för betydelseglidningar kallas *flytande signifikanter* och är de tecken vars betydelse olika diskurser kämpar om och försöker fylla med sina specifika definitioner.⁵⁵

Diskurser uppstår kring *nodalpunkter*; privilegierade tecken kring vilka andra tecken ordnas och får sin betydelse. I en politisk diskurs är ”demokrati” en nodalpunkt och andra tecken, som exempelvis ”medborgare” eller ”tryckfrihet” får sin mening beroende på i vilken relation de står till denna nodalpunkt. Nodalpunkter kan ofta ha olika mening beroende på vilken diskurs de tillhör och är i sig tomma på innehåll. De måste, för att få mening, sättas i relation till andra tecken, något som sker genom *artikulation*. Laclau och Mouffe definierar artikulation som ”varje praktik som skapar en sådan relation mellan element så att deras identitet förändras till följd av den artikulatoriska praktiken”.⁵⁶ Sättet nodalpunkterna är organiserade, och därmed diskursen, kan man utröna genom att identifiera *ekvivalenskedjor*. Ekvivalenskedjor är sättet på vilket element sätts i förbindelse med andra tecken som ger dem innehåll.⁵⁷

Som nämndes tidigare så utspelar sig konstant en kamp mellan olika diskurser om att bli den dominerande inom ett visst område. Denna kamp benämns inom diskursteorin som antagonism. Om en diskurs hamnar i en dominerande position; om denna enskilda diskurs tolkning av verkligheten allmänt uppfattas som den objektivt sanna, har diskursiv hegemoni uppnåtts. Denna hegemoni är dock instabil och kontingent eftersom nya konflikter när som helst kan uppstå och konkreta artikulationer hela tiden hotar diskursens stabilitet.⁵⁸

Laclau och Mouffe kallar alla de möjligheter som en diskurs utesluter för *det diskursiva fältet*. I diskursteorin används därmed endast begreppen ”diskurs” och ”det diskursiva fältet” för att förklara den sociala verkligheten, där det senare är benämningen på allt som inte ryms inom den enskilda diskursen; fältet kan ses som diskursens yttre. Diskursteorin har däremot inte något begrepp som direkt betecknar området där den diskursiva kampen äger rum, vilket kan göra det svårare att i en konkret diskursanalys urskilja och konkret beskriva hur kampen om hegemoni förs. Winther Jørgensen och Phillips väljer här att ta in begreppet *diskursordning* från Norman Faircloughs kritiska diskursanalys, ett begrepp som betecknar just situationer där två eller flera diskurser

---

⁵³Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 32.

⁵⁴Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 33.

⁵⁵Winther Jørgensen & Phillips (2000) s. 34ff.

⁵⁶Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*, s. 105 i översättning av Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 33.

⁵⁷Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 50 och s. 57f.

⁵⁸Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 54ff.

söker etablera sig inom samma område.⁵⁹ Diskursordning fungerar alltså, såvitt vi ser, som en bro mellan det diskursiva fältet och den etablerade, enskilda diskursen. Eftersom vi med vår uppsats syftar till att analysera Wikileaksdebatten som den förts i svensk press, ett område där det råder öppen strid om definitioner och där aktörerna åberopar flera olika diskurser, ser vi begreppet diskursordning som ett lämpligt verktyg för vår analys.

I Laclau och Mouffes diskursteori ingår också en begreppsapparat kring identitet och gruppbildning som vi kommer att komma in på senare i vår analys. Diskursanalys är överhuvudtaget skeptisk mot västvärldens traditionella syn på individen som ett autonomt subjekt och Laclau och Mouffe är dessutom kritiska till den marxistiska synen på individen som del i en kollektiv identitet. Istället ses identitet som något som är organiserat i diskursiva processer, precis som språk och handlingar.⁶⁰

Laclau och Mouffe är i sin syn på identitet i mycket inspirerade av *Jaques Lacans* teorier om individen/subjektet. Lacan menar att subjektet lär känna sig själv som en individ genom att identifiera sig med något utanför sig själv. Individen är därmed, åtminstone delvis, en produkt av diskurser, och identitet är detsamma som individens identifikation med de *subjektspositioner* som finns tillgängliga i de olika diskurserna. Subjektspositioner är de olika roller som en individ kan anta eller tilldelas och som hela tiden omförhandlas, exempelvis en yrkesroll, rollen som familjemedlem eller rollen som patient hos en läkare. Med subjektspositioner följer förväntningar på speciella beteenden och åsikter samt på vad som kan eller inte kan sägas. Subjektspositioner är aldrig helt fastställda, utan ett subjekt kan vid olika tillfällen ha olika identiteter. Ett subjekt kan också ha flera identiteter beroende på vilka diskurser det ingår i, det är med Laclau och Mouffes terminologi *fragmentiserat*.⁶¹

Identitet konstitueras, liksom språk och handlingar, diskursivt genom ekvivalenskedjor där ett subjekts identitet definieras dels av vad man är och dels genom uteslutning av det man inte är. Ekvivalenskedjorna samlas kring en nodalpunkt eller *mästersignifikant* och Laclau och Mouffe menar att det är när man låter sig *representeras* av nodalpunkten och dess omgivande signifikanter som man får en identitet.⁶²

Laclau och Mouffes teori om gruppbildning följer i stort samma mönster som den om identitet och även här används verktyg som ekvivalenskedjor och nodalpunkter. Gruppbildning ses som en reducering av möjligheter; grupper bildas genom att vissa identitetsmöjligheter framhävs medan andra ignoreras. De som ses som annorlunda utesluts ur gruppen, samtidigt som skillnader inom gruppen ignoreras. Även gruppstillhörighet ses av Laclau och Mouffe som kontingent, de är inte på förhand givna, något som innebär att för att en grupp ska kunna existera är det nödvändigt att den på något sätt representeras – någon eller några måste i ord uttrycka vad som definierar gruppen, antingen individer i gruppen eller utanför.⁶³

En tredje del av diskursteorin är synen på samhället som något som faktiskt inte finns. Enligt Laclau och Mouffe existerar inte samhället som objektiv totalitet där allt har sin

---

⁵⁹Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 34 och s. 64.

⁶⁰Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 48.

⁶¹Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 50.

⁶²Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 52ff.

⁶³Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 52f.

fastställda plats i relation till allting annat, utan är istället något ofullbordat som hela tiden produceras och omstruktureras genom diskursiva artikulationer. Däremot så talar vi om och agerar *som om* samhället var en objektiv totalitet, en helhet med fastställd innebörd. Vi använder ord som ”Sverige” eller ”västvärlden” och försöker på så sätt att skapa avgränsningar med objektivt innehåll. Men eftersom alla som talar om helheten ifråga har en subjektiv uppfattning om helhetens betydelse så är helheten istället en flytande signifikant, det vill säga ett mångtydigt tecken som tillskrivs olika innehåll av olika aktörer. Laclau och Mouffe kallar flytande signifikanter som hänvisar till en helhet för *myter* och ser dem som missuppfattningar av verkligheten men också som en slags ram eller horisont som ger våra handlingar mening. Det är till exempel svårt att diskutera eller formulera en nationell politik utan att använda sig av myten ”Sverige”, men samtidigt så har aktörerna som använder sig av tecknet som en helhet olika bilder av vad tecknet ”Sverige” står för. Diskursanalysens uppgift blir då att undersöka vilka myter om samhället som framställs som självklara eller som omöjliga samt att analysera hur olika aktörer tillskriver myter olika innehåll för att på så sätt försöka göra den egna subjektiva samhällssynen till en objektiv sanning.⁶⁴

4 Metod och empiriskt tillvägagångssätt

4.1 Urval

Diskussioner kring Wikileaks har förts i många olika medier och vår första uppgift var att välja vilken typ av media som skulle vara mest lämplig för vår analys. Radio och TV valdes snabbt bort på grund av det svårhanterliga formatet och svårigheten att få en fullständig överblick. Internet med dess bloggar och diskussionsforum såg vi som intressant men vi insåg snabbt att det i praktiken skulle vara omöjligt att genomföra ett objektivt urval av artiklar och inlägg; underlaget är alltför brett. Istället valde vi att koncentrera oss på tryckta källor, och eftersom vi ville se hur den allmänna debatten fördes så såg vi dagspress som mer lämplig än tidskrifter.

Efter flera artikelsökningar i Mediearkivet och olika tidningars websajter insåg vi att på grund av den stora mängd artiklar om Wikileaks som publicerats var ytterligare urvalskriterier nödvändiga:

- Artiklarna ska vara debatterande. Med detta menar vi att de ska uttrycka en åsikt som är artikelförfattarens egen; artikeln ska inte enbart vara ett referat av någon annans argument eller ståndpunkter. Debatterande artiklar inkluderar ledare, debattinlägg, krönikor och dylikt. Insändare från läsare har dock konsekvent valts bort eftersom det i dessa inte går att verifiera författarens identitet.
- Artiklarna ska vara tagna från olika källor för att minska risken att få en alltför ensidig representation av argument och åsikter.
- Artiklarna ska primärt handla om Wikileaks och dess verksamhet. De artiklar som enbart berör organisationen i förbigående ser vi inte som relevanta för vår undersökning.

Eftersom vi i så hög grad som möjligt ville undvika att göra subjektiva val av artiklar så bestämde vi oss för att välja ut ett antal tidningar från svensk dags- och kvällspress och

---

⁶⁴Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 46f.

sedan, utifrån ovanstående kriterier, göra en totalundersökning av de artiklar vi fann i dessa tidningar.

För att minska risken för en ensidig debatt valde vi ut tre tidningar med olika politisk tillhörighet: Dagens Nyheter (oberoende liberal), Svenska Dagbladet (oberoende moderat) samt Aftonbladet (oberoende socialdemokratisk). Tidningarnas upplaga spelade också en viss roll i vårt val då vi såg det som mest intressant att undersöka de tidningar som når och därmed potentiellt kan påverka ett större antal läsare.

På dessa tidningars nätupplagor har vi sedan använt söktermen ”wikileaks” för att få fram relevanta artiklar för vår undersökning. Vi var främst intresserade av ledare och opinionssidor men ansåg att även debatterande artiklar från andra avdelningar kunde vara relevanta så länge de uppfyllde våra urvalskriterier.

Totalt gav sökningen ett resultat på omkring hundratalet artiklar av åsiktskaraktär där Wikileaks nämns. Vid en genomläsning av sökresultaten fann vi att de grovt kunde delas in i tre typer: artiklar där Wikileaks används som källa, artiklar där Wikileaks används som exempel, samt artiklar där Wikileaks fungerar som debattämne. Viss överlappning mellan artikeltyperna fanns naturligtvis men utifrån vårt tredje urvalskriterium fann vi att de två förstnämnda i de flesta fall inte var relevanta för vår undersökning. I de fall där relevans fanns fungerade Wikileaks både som källa eller exempel *och* som debattämne. Slutresultatet av denna urvalsprocess blev omkring femtio artiklar, jämnt fördelade över de tre tidningarna, vilket vi ansåg vara ett lagom antal för att kunna utföra en diskursanalys utan att textmängden skulle bli alltför överväldigande.

4.2 Material

Nedan ges en kort presentation av de tidningar som förekommer i vårt källmaterial. Informationen har hämtats från de tre dagstidningarnas hemsidor, Tidningsstatistik AB⁶⁵ samt Nationalencyklopedin⁶⁶. Siffror gällande tidningarnas nätupplagor är hämtade från Sveriges annonsörers KIA-index⁶⁷ som är den officiella mätvalutan för svenska webbplatser.

Aftonbladet (AB)

Aftonbladet som grundades 1830 är en socialdemokratisk kvällstidning som numera till största del ägs av Schibsted, en norsk mediekoncern. Den mindre ägaren, Landsorganisationen i Sverige (LO) innehar 9 % av aktierna. Tidningen ges ut sju dagar i veckan och trycks i flera orter i landet och utges i olika regionala editioner. Papperstidningen har en upplaga på ungefär 240 000 exemplar och nättidningen⁶⁸ har drygt 5,1 miljoner unika besökare per vecka, därtill har mobilsajten nästan 1,7 miljoner unika besökare per vecka. Jan Helin är ansvarig utgivare och chefredaktör.

Dagens Nyheter (DN)

Dagens Nyheter är en oberoende liberal, daglig morgontidning som grundades 1864. Tidningen ges ut av AB Dagens Nyheter, ett dotterbolag till Bonnier AB. Stockholm är

---

⁶⁵ Tidningsstatistik AB

⁶⁶ Nationalencyklopedin

⁶⁷ Sveriges annonsörers KIA-index

⁶⁸ www.aftonbladet.se

utgivningsort och utgör basen för tidningen som också är riksspridd. Ansvarig utgivare och chefredaktör är Gunilla Herlitz. Upplagan uppgår till drygt 290 000 exemplar på vardagar, siffran stiger gällande helgupplagor. Nättidningen⁶⁹ har drygt 1,3 miljoner unika besökare per vecka och mobil sajten har ca 180 000 unika besökare.

Svenska Dagbladet (SvD)

Tidningen grundades 1884 och är en obunden moderat daglig morgontidning som ges ut i Stockholm. Tidningen är riksspridd men har Stockholm som bas. Medieföretaget Schibsted är huvudsaklig ägare och Lena K Samuelsson fungerar som ansvarig utgivare och chefredaktör. Upplagan uppgår till cirka 186 000 exemplar under vardagar, en siffra som ökar något under helger. Nättidningen⁷⁰ har drygt 1,1 miljoner unika besökare i veckan, för mobil sajten uppgår motsvarande siffra till ca 90 000.

4.3 Metod

Laclau & Mouffes diskursteori består i första hand av en teoretisk begreppsapparat utan några direkta riktlinjer för hur en diskursanalys skall utföras i praktiken. Detta kan medföra vissa svårigheter när man ska hitta eller utarbeta en lämplig metod, men innebär också stor frihet att själv välja de delar av diskursteorin man finner applicerbara på sitt material samt att utforma en metod som passar just den typ av undersökning man själv arbetar med.

Vi har i denna uppsats valt att använda oss av delar av diskursteorin som den beskrivs i sammanfattande litteratur som Bergström och Boréus *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, samt Winther Jørgensen och Phillips *Diskursanalys som teori och metod*. Vi har också tittat på hur andra uppsatsskrivare har använt sig av Laclau och Mouffes diskursteori i tidigare magisteruppsatser och arbeten och utifrån dessa försökt arbeta fram en metod lämplig för att analysera vårt källmaterial.

Ett exempel på en användbar modell, som också använts i modifierad form i andra uppsatser, hittade vi i Åse Hedemarks avhandling *Det föreställda folkbiblioteket. En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970–2006*.⁷¹ I avhandlingen granskar Hedemark den mediala debatten om bibliotek för att nå kunskap om föreställningar och diskurser kring det svenska folkbiblioteket. För analysarbetet har hon utformat följande fyrstegsmodell:

1. Utsagor. Hur definieras folkbiblioteket? Vilka utsagor i debatterna kan användas för analysen?
2. Begrepp. Hur definieras de centrala begreppen i utsagorna?
3. Subjektspositioner. Vilka subjektspositioner kommer till uttryck? Vilka roller intar olika positioner i relation till varandra?
4. Diskurser. Vilka diskurser ger debatterna uttryck för? Vad karakteriserar relationerna mellan olika subjektspositioner och diskurser?

---

⁶⁹ www.dn.se

⁷⁰ www.svd.se

⁷¹ Hedemark, Åse (2009). *Det föreställda folkbiblioteket. En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970–2006*.

Magisteruppsatser som konstruerat analysverktyg baserat på modell enligt Hedemark är bland andra Anette Årebrinks *Bibliotekarier om bibliotekarier. En diskursanalytisk studie om bibliotekariers kunskaper, uppgifter, roller och föreställningar om bibliotekarier*⁷² samt *Media om Wikipedia. En diskursanalys av nationella facktidskrifter* av Bodil Almroth och Sofia Tenglin⁷³. Den senare uppsatsen introducerar idén om att gruppera utsagor i teman för att lättare få en överblick över materialet och bygga ekvivalenskedjor.

Utifrån dessa uppsatser samt Hedemarks avhandling formulerade vi följande modell för analysarbetet:

- 1) Identifiera utsagor om Wikileaks och dess verksamhet.
- 2) Identifiera vilka ytterligare aktörer som syns i texten och vilka utsagor som görs om dessa.
- 3) Gruppera utsagor i teman och utifrån dessa bygga ekvivalenskedjor och identifiera subjektspositioner.
- 4) Utifrån ekvivalenskedjor och subjektspositioner identifiera diskurser samt relationer och eventuella motsättningar dem emellan.

Steg 1 och 2 gav en överblick gällande återkommande aktörer och tecken, hur de kopplas samman och/eller sätts i motsatsförhållande till varandra. Till skillnad från Hedemarks fokus på de subjektspositioner som formar debatten, det vill säga skribenterna, var vårt fokus i stället på de aktörer som omnämns i debatten och hur de positioneras gentemot varandra. I steg 3 urskiljdes mönster och samband mellan tecken och aktörer. Vi fann flera teman inom vilka ekvivalenskedjor konstruerades. I steg 4 identifierades diskurser.

4.4 Empiriskt tillvägagångssätt

För att få en bättre överblick över vårt källmaterial tittade vi under de första genomläsningarna på flera faktorer som vi ansåg skulle ge oss bättre möjligheter att effektivt sortera och organisera materialet. Artiklarnas spridning över tid var en av dessa faktorer; artikelförfattarnas generella inställning till Wikileaks var en annan, liksom uppdelningen i teman.

Tidsperioden som denna uppsats behandlar täcker nästan ett och ett halvt år, men vi upptäckte snabbt att artiklarna inte var jämt fördelade över tid utan koncentrerade kring vissa händelser. Under de första månaderna av 2010 förekom Wikileaks inte alls på debattsidorna, men publiceringen av de så kallade *Afghan War Diaries* i juli var en utlösande faktor liksom *Cablegate*, publiceringen av tusentals amerikanska diplomatkablar i samarbete med fem stora internationella dagstidningar. Särskilt den senare gav upphov till en omfattande diskussion, inte bara om diplomatläckorna utan också andra aspekter av Wikileaks. Efter en cirka två veckor lång debatt blev det dock märkligt tyst om organisationen, med endast enstaka artiklar publicerade under våren 2011.

---

⁷²Årebrink, Anette (2009). *Bibliotekarier om bibliotekarier. En diskursanalytisk studie om bibliotekariers kunskaper, uppgifter, roller och föreställningar om bibliotekarier.*

⁷³Almroth, Bodil & Tenglin, Sofia (2011). *Media om Wikipedia. En diskursanalys av nationella facktidskrifter.*

För att lättare kunna besvara vår första frågeställning om vilka ståndpunkter i förhållande till Wikileaks som syns i debatten ansåg vi att en uppdelning av artiklarna utifrån de olika tidningarnas skribenters inställning till Wikileaks kunde vara till hjälp och kanske även vara av intresse för läsaren. Man måste dock komma ihåg att eventuell koppling mellan tidningarnas politiska tillhörighet och deras skribenters inställning till Wikileaks inte är en del av vårt undersökningsområde och det är dessutom vanskligt att dra alltför stora slutsatser av siffrorna nedan. Detta i och med att författarna till de artiklar vi undersökt inte enbart består av ledarskribenter och tidningarnas egna medarbetare utan även frilansskribenter och andra utomstående debattörer vars åsikter inte nödvändigtvis sammanfaller med respektive redaktions.

Det vi kom fram till var dock att ett mindre antal skribenter höll sig neutrala och skrev på sådant sätt att det inte gick att avgöra deras inställning till Wikileaks, medan flertalet uttryckte åsikter och ståndpunkter som mer tydligt visade deras inställning. Totalt sett var de positivt inställda artiklarna i majoritet (54%) medan 29% var negativt inställda och 17% neutrala. Om man däremot ser till de olika tidningarna så blir bilden delvis en annan. Aftonbladet har till exempel inte en enda negativt inställd artikel utan enbart positiva (81%) och neutrala (19%). Hos Dagens Nyheter däremot är fördelningen 42% positiva, 47% negativa och 11% neutrala artiklar, och hos Svenska Dagbladet 41% positiva, 35% negativa och 24% neutrala artiklar.

Den tredje och kanske viktigaste sorteringsmetoden var indelningen av artiklar i teman. Efter flera genomläsningar utkristalliserade sig tre dominerande områden där nästan alla utsagor om Wikileaks kunde sorteras in; demokrati, media, samt världspolitik.

Tema: demokrati

Under detta tema hamnar de utsagor som berör Wikileaks kopplingar till demokratifrågor. Här ingår ämnen som yttrandefrihet, informationsfrihet, relationer mellan makthavare och medborgare, öppenhet med mera.

Tema: världspolitik

Den händelse som kanske på allvar satte igång Wikileaksdebatten var *Cablegate*. Under temat världspolitik återfinns de utsagor som rör diplomatiläckorna, diplomati i allmänhet, krig, fred och säkerhetspolitik.

Tema: media

Här återfinns utsagor som rör Wikileaks och dess kopplingar olika medietyper, inklusive frågor som rör Internet, journalistik, publicistiskt ansvar, källskydd och annat relaterat till media.

4.5 Debattens kontext

På grund av ämnets aktuella natur har vi här varit hänvisade till information från dagspress och Wikipedia snarare än från böcker och tidskrifter.

Enligt Wikileaks själva är syftet med verksamheten global rättvisa och yttrandefrihet och man vill verka för en fri och kritisk granskande press, samhällelig transparens samt för att skapa och bevara historiska data. Wikileaks tillgängliggör information som man anser är av allmänintresse och tar emot läckor via en krypterad brevlåda konstruerad för att skydda uppgiftslämnarens identitet. En grupp med frivilliga redaktörer avgör sedan

om informationen är relevant och pålitlig.⁷⁴ Materialet sprids därefter till allmänheten genom organisationens webbplats och i ibland i samarbete med traditionell media. Källornas anonymitet säkerställs genom denna kryptering och redigering av materialet men fullständig anonymitet kan inte garanteras.⁷⁵

Wikileaks startades av en grupp bestående av journalister, dissidenter, IT-entreprenörer och matematiker från olika delar av världen.⁷⁶ En av grundarna, Julian Assange, verkar som organisationens talesperson och chefredaktör men det är svårt att finna information gällande organisationens övriga sammansättning och administration. Enligt en intervju i Svenska Dagbladet i december 2010 med Julian Assange och en anonym svensk Wikileaksredaktör består den innersta kretsen av ungefär tio personer; det finns dessutom en kärngrupp bestående av fem heltidsanställda som samarbetar med omkring åttahundra till tusen frivilligarbetande redaktörer. Anledningen till att organisationens sammansättning inte är offentliggjord är för att skydda medlemmarna.⁷⁷ Sajten finns tillgänglig på flera servrar och med flera domännamn.

År 2006 lanserades Wikileaks webbplats, som då var en redigerbar wikiwebbplats där vem som helst kunde granska, korrigera och ge användarkommentarer gällande det material som lagts upp. Detta ändrades successivt till att man använde sig av en mer traditionell webbpubliceringsmodell som innebar att Wikileaks redaktion gjorde ett urval som före publicering granskades av traditionell media (exempelvis The Guardian, New York Times och/eller Der Spiegel). Under 2011 har dock oredigerat material och namnuppgifter återigen börjat publiceras sedan en schism uppstått mellan organisationen och de nyhetsbyråer man samarbetat med.⁷⁸

Med undantag för en kort period hos amazon.com har sedan 2008 en stor del av Wikileaks servrar och nätverk funnits i Sverige. Såväl Internleverantören Bahnhof som hostingleverantören PRQ har haft hand om Wikileaks servrar och sedan 2010 är det Piratpartiet som sköter driften. Anledning till att detta är, enligt Piratpartiet och Wikileaks, den svenska lagstiftningen gällande yttrandefrihet.⁷⁹ Den centrala servern står i Sverige då man menar att svensk lag bättre skyddar uppgiftslämnare.⁸⁰

Det finns numera flera organisationer och sajter som verkar och arbetar på liknande sätt som Wikileaks. Exempel på liknande sajter är BrusselLeaks (EU, Belgien), IndoLeaks (Indonesien), Rospil.info (Ryssland), Al-Jazeera Transparency Unit (Palestina), GreenLeaks och OpenLeaks.⁸¹

Wikileaks har tillgängliggjort en stor mängd material från olika källor med belysning på händelser i världen. De första dokumenten publicerades december 2006, läckan gällde den somaliske politikern shejk Hassan Dahir Aweys och hans beslut att mörda ett antal regeringstjänstemän. Ett halvår senare publicerade den brittiska tidningen The Guardian läckor från Wikileaks gällande korruption och mord i Kenyas dåvarande ledning. November 2007 publicerades graverande läckor från det amerikanska fängsläret

⁷⁴ Svenska Dagbladet (2010). Ström, Sofia. *Hemligstämplat*

⁷⁵ Nationalencyklopedin, *WikiLeaks*

⁷⁶ Svenskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁷⁷ Svenska Dagbladet (2010). Ström, Sofia. *Hemligstämplat*

⁷⁸ Svenskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁷⁹ Svenskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁸⁰ Dagens Nyheter (2010). Fredén, Jonas. *Jagad och hatad – men han vägrar vika sig*

⁸¹ Morrison, Heather (2011). *Wikileaks: a library issue?*

Guantanamo Bay och därefter följde i februari 2008 dokument från den schweiziska banken Julius Baer som hade hjälpt klienter med penningtvätt och skatteflykt. Vid samma tid tillgängliggjorde Wikileaks också scientologernas hemliga bibel. I februari 2007 publicerade man skärmdumpar av Sarah Palins privata e-post och det spekulerades i att den amerikanska politikern och vice presidentkandidaten hade använt ett privat mejlkonto i officiella ärenden för att på så sätt kunna undgå offentlighetsprincipen. Vidare publicerade Wikileaks i november 2008 en medlemslista gällande *British National Party* vilken den innehöll namn på bland andra poliser, läkare och präster. I september 2009 offentliggjordes också dokument angående isländska Kaupthing Bank.⁸²

De läckor som publicerades från 2010 är dock de som skapat mest debatt och fått den största uppmärksamheten. I april 2010 publicerade Wikileaks en videofilm från Irak-kriget som visar hur militärer från en amerikansk attackhelikopter skjuter ihjäl åtta civila irakier och två Reuters-journalister. Omständigheterna vid beskjutningen i juli 2007 fick Wikileaks att döpa filmen till *Collateral murder*.⁸³

Några månader senare, den 25 juli 2010, publicerade Wikileaks de 75 000 dokument som snart kom att kallas *The Afghan War Diary*. Materialet beskriver USA:s militära operationer i Afghanistan under åren 2004-2010 och av materialet framgår att USA undvikit att rapportera hundratals civila dödsoffer. Materialet läcktes från den amerikanska underrättelsetjänsten. Den läcka som kom att kallas *Iraq War Logs* publicerades sedan den 22 oktober 2010 och utgörs av 400 000 dokument från krigets Irak. Dokumenten visade bland annat att USA tystat ner tortyr och att kriget krävt 15 000 fler civila dödsoffer än tidigare offentliggjorts.⁸⁴

Den 28 november 2010 började Wikileaks i samarbete med de stora tidningarna *Le Monde*, *The Guardian*, *New York Times*, *Der Spiegel* och *El Pais* att publicera konfidentiella diplomatdokument, eller kablar, från amerikanska ambassader över hela världen. Diplomatrapporterna innehöll kommentarer om världspolitiska frågor, åsikter om politiker och länder, klimatförändringen, kriget mot terrorismen, situationen i Mellanöstern, med mera.⁸⁵ Denna publicering som oftast benämns *Cablegate* fick mycket stor uppmärksamhet i media och innehöll rapporter från tvåhundra femtio amerikanska ambassader och konsulats kommunikation. Över 97 000 dokument var klassificerade som hemliga, och över 28 000 av dem hade anknytning till terrorism. Cirka 800 telegram rörde Sverige och handlade bland annat om hur Sverige agerat som ordförandeland i EU men också utlåtanden om svenska politiker, regeringstjänstemän och journalister.⁸⁶

Bradley Manning, menig underrättelseanalytiker i USA:s armé, är den som misstänks för läckorna gällande *Collateral Murder*, *Afghan War Diary*, *Iraq War Logs* och *Cablegate*, något som kallats för historiens största läcka av underrättelsematerial.⁸⁷ Domstolsförhandlingar har i skrivande stund genomförts för att avgöra om Manning ska

---

⁸² Engelskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁸³ Svenskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁸⁴ Svenska Dagbladet (2010). Ström, Sofia. *Hemligstämplat*

⁸⁵ Engelskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁸⁶ Ny teknik (2010), Dahlin och Kleja. *800 svenska telegram i Cablegate*

⁸⁷ Svenskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

ställas inför krigsrätt. Manning står inför flera anklagelser, den allvarligaste att ha bistått fienden, ett brott som i USA kan ge livstids fängelse.⁸⁸

Flera företag, däribland amazon.com bröt den 2 december 2010 sitt samarbete med Wikileaks. Man stängde då av Wikileaks som hade sin server hos amazon.com. Dagen efter stängde PayPal, ett företag som erbjuder tjänster för betalningar och penningöverföringar över Internet, Wau Holland Foundations konto efter påstötningar från *US State Department*. Wau Holland Foundation hade fram tills dess hanterat donationer till Wikileaks. Ytterligare några dagar senare meddelade den Schweiziska banken PostFinance att de fryst Julian Assanges privata tillgångar. Vidare meddelade Mastercard att Wikileaks inte längre kunde använda deras service och Visa gjorde samma sak följande dag.⁸⁹ Motreaktionen lät inte vänta på sig när den löst sammansatta nätaktivistgruppen Anonymous satte igång *Operation Payback*, en hämndaktion bestående av en rad DDoS- eller överbelastningsattacker mot de aktörer man ansåg motarbeta Wikileaks.⁹⁰ Företag som Mastercard, Visa och PayPal har sedan dess återinfört möjligheten till donationer till Wikileaks genom sina system.

Det har också spekulerats i om Wikileaks avslöjande av korruption i Tunisien i kombination med den spridning den fick genom TV-kanaler som Al-Jazira, sociala medier, mejl, mobiltelefoni och annan internetkommunikation kan ha varit av betydelse för Tunisien's jasminrevolution, med start januari 2011.⁹¹

Övriga händelser som bidragit till stor uppmärksamhet och debatt svensk media är turerna kring Wikileaks talesperson Julian Assange och de våldtäktsanklagelser som ställts mot honom. Assange har kommit att kopplas starkt till den organisation han företräder och frågor kring rättssäkerhet, konspirationer och Wikileaks trovärdighet har väckts. I augusti 2010 anhölls Assange i sin frånvaro misstänkt för våldtäkt och sexuellt ofredande. Anhållan utfördes av svensk myndighet men hävdades ett dygn senare och misstankarna ändrades sedan till ofredande. I september återupptogs förundersökningen och rubriceringen ändrades till att återigen gälla våldtäkt. Den 18 november häktades Assange i sin frånvaro av Stockholms tingsrätt, knappt tre veckor senare infann sig Assange hos brittisk polis och hamnade i häkte. Den 16 december släpptes han mot borgen och har sedan dess suttit i husarrest på ett gods utanför London.⁹²

---

⁸⁸ Dagens Nyheter (2011), Berglund, Grim. *Soldat Manning: djävul eller hjälte*

⁸⁹ Engelskspråkiga Wikipedia (2012), *Wikileaks*

⁹⁰ Helsingborgs dagblad (2010), Tove Hansson. *Så organiseras attackerna i Operation Payback*

⁹¹ Sveriges radio (2011), Brandell, Inga. *Wikileaks, Tunisien och Marocko*

⁹² Svenska Dagbladet (2011), Thurffjell, Karin. *Dagarna som förföljer Julian Assange*

5 Analys

I detta kapitel kommer vi att presentera vårt källmaterial och synliggöra de ställningstaganden, problematiseringar och andra utsagor som existerar kring Wikileaks och övriga aktörer och tecken i Wikileaksdebatten.

5.1 Presentation av källmaterial

5.1.1 Tema Demokrati

I demokratitemat har vi placerat de artiklar och utsagor som berör olika typer av demokratifrågor samt de aktörer och grupper som i debatten kopplas till dessa. Temat är ovanligt i det att den antagonism eller betydelsestrid kring tecknet Wikileaks som ses generellt i debatten här i stor utsträckning saknas och att den stora majoriteten av debattörerna i temat är positivt inställda till organisationen. Demokratitemat är också det tema med störst enhetlighet i utsagorna kring Wikileaks.

I varje tema framträder vissa tecken och aktörer tydligare än andra; de är ofta återkommande och kopplas i högre grad samman med andra tecken och aktörer, främst då Wikileaks. I detta tema är det tecknen ”demokrati”, ”yttrandefrihet”, ”maktgranskning”, ”övervakning” och ”information” som återkommer och, förutom Wikileaks, aktörerna ”USA”, ”makthavare”, ”medborgare”, ”Julian Assange”, samt ”Piratpartiet”. Assange och USA är aktörer som återkommer i alla teman och vi kommer därför att se närmare på dem i ett fristående avsnitt.

Piratpartiet förekommer egentligen enbart i sina egna artiklar men återkommer flera gånger i debatten som Wikileaks försvarare och beskyddare, både i verbal form och i praktiken då man erbjudit Wikileaks serverutrymme för dess verksamhet. Piratpartiets representanter kopplar samman Wikileaks och sitt eget parti med Internet, yttrandefrihet, teknikutveckling, informationsspridning, sanning och fildelning och positionerar sig på medborgares sida mot USA och gruppen makthavare.

Det är inte en slump att Piratpartiet skyddar just Wikileaks och The Pirate Bay. De är samma sorts verktyg: ett som garanterar att medborgarna själva, du och jag, ska få bestämma vilken kunskap som ska få finnas.

Mot detta står mäktiga särintressen som vill censurera bort all kunskap som hotar deras maktposition. Det är den striden som Piratpartiet handlar om [...]. Må medborgarna vinna. (A3)

Makthavare är en grupp som får stort utrymme i detta tema och även i debatten som helhet, och de beskrivs genomgående i negativa termer. Gruppen är inte alltid klart definierad utan kan innehålla både politiska, militära och ekonomiska makthavare som politiker, regeringar och storföretag. De sätts ofta i ett antagonistiskt förhållande till gruppen medborgare och kopplas samman med tecken som ”övervakning”, ”kontroll”, ”lögn”, ”hemligheter” samt visar en ovilja att bli granskade. De ”ljuger oss rätt upp i ansiktet” (A11), ”spelar dubbelt bakom väljarnas rygg” (A12) och har i ”egenintresse att kunna utöva makt utan den begränsning som varje demokratisk procedur innebär” (C12).

Samtidigt som stater genom övervakningslagar vill kontrollera oss medborgare så blir de nu själva granskade, och det har inte fallit i god jord trots att den information som hittills läckt ut varit av ganska harmlös natur. (C11)

Wikileaks roll gentemot gruppen makthavare framställs ofta som ett slags medborgarnas möjlighet att ge igen; ett verktyg att granska makten som makten granskar "oss". Wikileaks "minskar utrymmet att folkvalda ska kunna säga en sak och göra en annan" (A7) och beskrivs som "medborgarnas egen nakenkamera – riktad mot makten istället för de små människorna." (C1) Wikileaks kopplas också genomgående till tecken som "avslöja", "genomlys" och "öppna upp" och en skribent menar att Wikileaks egen slogan "We open governments" är mycket talande. (A6)

Sanningen är väl tvärtom att Wikileaks lyckats med att påvisa vad det är makten hemlighåller bakom alla högtidstal om "säkerhet" och "ansvar", nämligen – för mycket. Alltid för mycket, och det är just den insikten som gjorde att både amerikanska och svenska grundlagsfäder en gång la ner så stor omsorg på att formulera hållbara tryckfrihetslagar. De utgick från att kunskapen om statens förehavanden ytterst tillhör medborgarna, inte politikerna som helst lägger locket på allt som inte gynnar dem själva. (B11)

Denna inställning återfinns i flera artiklar tillsammans med en nästan dystopisk samhällssyn där medborgare utsätts för ökande övervakning och kontroll. "Vi har fått den ena lagen och lagförslaget efter det andra som inskränker fundamentala rättigheter." (A2) och medborgare har "tvingats foga oss i en alltmer förödmjukande övervakning från överhetens sida" (C1).

Vi lever i en tid när vi förväntas lägga alla kort på bordet. Jämt. För att inte låta det alarmistiska resonemanget dra iväg: vi lever i ett jämförelsevis öppet samhälle. Men även här finns orosmoln. Sociala styrsystem sammankopplas, våra kommunikationer övervakas. Och det förväntas vi acceptera, eftersom vi väl alla har rent mjöl i påsen. Spiralen vi befinner oss i lutar just nu brant utför. Wikileaks försöker göra det omvända. Frågan om rent mjöl skickas tillbaka, direkt till dem som hittills trott att de varit oantastliga. Myndigheter, makthavare och andra magnater blir av med sina gamla kläder och kläs av. (A6)

Medborgare är ytterligare en grupp som återkommer, ofta i ett antagonistiskt förhållande till gruppen makthavare, men till skillnad från makthavare så är medborgare ett tecken som sällan ges något tydligt innehåll. Tecknet har få betydelsefulla beskrivningar och spelar en passiv roll i debatten. Medborgare *gör* sällan någonting utan är en grupp som snarare *utsätts* för handlingar utförda av andra; de kontrolleras, övervakas och förödmjukas, främst av makthavare, och framställs som en grupp som behöver skyddas eller representeras av artikelförfattarna.

Hos de debattörer som uttrycker en positiv inställning till Wikileaks kopplas organisationen, ofta med emfas, ihop med tecknen demokrati och yttrandefrihet. Det finns en syn på Wikileaks som ett demokrativerktyg som utför "demokratiarbete" (A2) till gagn för medborgarna i samhället. Detta arbete innefattar bland annat informationsspridning och att granska samhällets maktelit; fri tillgång till information ses här som absolut nödvändigt för en fungerande demokratisk process:

Demokrati handlar inte bara om att medborgarna genom röstning ska få fatta beslut om vem som ska få leda landet. Det handlar även om att man ska ha fullgoda

möjligheter att fatta ett välinformerat beslut innan man röstar. Det kräver tillgång till information, ibland även till information som makthavarna inte vill att medborgarna ska ha. (B1)

En vanlig tendens bland författarna är just att ställa sig på medborgarnas sida gentemot makthavare och placera Wikileaks antingen som ett skyddande skrank mellan dessa två grupper eller tillsammans med ett gemensamt ”oss”, vilket inkluderar artikelförfattaren och samhällets medborgare men exkluderar makthavare som politiker, regeringar eller storföretag. Piratpartiets Anna Troberg återkommer:

I en värld där makthavarna anser sig behöva veta varje liten detalj av medborgarnas liv är det viktigare än någonsin att medborgarna har ordentligt information om vad makthavarna har för sig. Demokrati handlar inte bara om rätten att få rösta. Det handlar också om att ha möjligheten att göra ett välinformerat val och det kan man bara göra om man vet vad det är man röstar för. Wikileaks erbjuder den möjligheten. (A2)

Tillgång till information, inte bara den av traditionell media levererade, ses alltså här som en nödvändighet för en god demokrati och Wikileaks betraktas som en oberoende förmedlare av denna information. Wikileaks kopplas genomgående till tecken som avslöja, öppna upp, granskning, fri information och sanning.

Wikileaks uppfattas också som en viktig symbol för yttrandefrihet, något vi återkommer till i media-temat, och flera skribenter uttrycker oro för hur särskilt USA's reaktioner på Wikileaks publiceringar kan påverka det fria ordet.

Alla som säger sig värna yttrandefriheten måste deklarerat att Assange har deras fulla stöd om USA eller någon annan angriper antingen honom eller Wikileaks informationsspridning. Den som fnyser åt kravet kan aldrig mer berömma sig om att vara demokrat. (A11)

I detta tema har vi hittills nästan uteslutande beaktat de artiklar som är positivt inställda till Wikileaks, dels eftersom dessa är de som dominerar i antal, men också för att man i de få negativt inställda artiklarna inte alls hittar samma enhetlighet. Flera av de negativt inställda artiklarna hamnar också delvis i något av de andra två temana vilket gör underlaget till att urskilja mönster än mer vanskligt.

En inställning som återkommer ett par gånger är dock den att Wikileaks *inte* är bra för demokratin utan tvärtom något av ett hot. Wikileaks och dess verksamhet kopplas samman med tecken som totalitär, anti-demokratisk och diktatur och författarna ser problem i alltför stor öppenhet och transparens. En skribent jämför med hur de kommunistiska regimerna i det forna östblocket minutiöst övervakade sina medborgare och menar att ”Wikileaks insisterar på samma transparens eller genomskinlighet som Stalin och senare hans efterträdare. Men man gör det i yttrandefrihetens och informationsspridningens namn”. (B15)

Ett genomskinligt – transparent – samhälle är en förutsättning för demokrati medan det fullkomligt genomskinliga bara är ett annat namn för diktatur. [...] Kan en demokratisk stat överleva utan hemligheter? Svaret måste bli nej. Utan hemligheter kan en stat – lika lite som en familj eller den enskilde – inte existera. Den helt genomskinliga staten är en utopi. (B15)

[...] vilar föreställningen om att förtroliga samtal är suspekta på en anarkistisk och konspiratorisk världsbild. Inställningen leder mot en total upplösning mellan det privata och det offentliga, en tendens som i sin förlängning är totalitär, inte demokratisk. (B10)

En annan artikel, skriven av tankesmedjan Timbros ledare Roland Poirier Martinsson ger en ytterst negativ bild av Wikileaks och Martinsson menar att organisationen ”undervisar malligt sina läsare om hur en demokrati borde fungera och beskriver USA i termer av skendemokrati” och att Wikileaks ”senaste läcka ger en djupt förvrängd bild av var vårt förtroende bör placeras i den globala kampen för demokrati”. (C13) Till skillnad från andra kritiska artiklar ser man dock i denna inte någon närmare utveckling av skribentens egen demokratisyn.

Sammanfattningsvis så har vi sett att demokratitemat består av en relativt homogen samling artiklar och utsagor där det, med ett fåtal undantag, finns en stark konsensus kring synen på Wikileaks. Wikileaks kopplas främst samman med tecknen demokrati, yttrandefrihet och maktgranskning och positioneras tillsammans med gruppen medborgare, samt i vissa artiklar med skribenterna själva. Gruppen medborgare fyller inte någon aktiv funktion i debatten förutom som motpol till gruppen makthavare, en grupp som betraktas med stor misstänksamhet av många debattörer. Makthavare kopplas samman med tecken som övervakning, kontroll, lögner, hemligheter och makthunger och Wikileaks ses i förhållande till denna grupp som ett skydd eller verktyg för medborgare att använda i försvar mot en alltmer kontrollerande överhet.

De debattörer med en mer negativ inställning till Wikileaks ser snarare organisationen som ett hot mot det demokratiska samhället. Wikileaks kopplas till tecken som totalitär, diktatur, anarki och konspiratorisk och den totala transparens som Wikileaks enligt skribenterna förespråkar ses som en icke-önskvärd utopi.

Utifrån materialet som beskrivits ovan har vi konstruerat två övergripande ekvivalenskedjor som vi i nästa kapitel kommer att dekonstruera och utveckla närmare. Den första är konstruerad utifrån artiklar och utsagor med en positiv inställning till Wikileaks och den andra utifrån det mindre antalet negativt inställda artiklar.

Wikileaks – demokrati – maktgranskning – information

Wikileaks – anti-demokratisk – total transparens – utopi

5.1.2 Tema Världspolitik

Temat världspolitik rymmer de artiklar som främst diskuterar Wikileaks ur ett globalt och säkerhetspolitiskt perspektiv. Fördelningen är helt jämn mellan de skribenter som är positivt inställda respektive negativt inställda till Wikileaks men det finns också ett mindre antal artiklar som har en mer neutral hållning gentemot organisationen. Merparten av det analyserade materialet är publicerat i samband med Wikileaks offentliggörande av de amerikanska diplomatrapporterna, Cablegate. Gemensamt för flertalet artiklar är att de diskuterar vilka följderna kan komma att bli av Wikileaks publiceringar, om och hur diplomatin och säkerhetspolitiken förändras som en konsekvens av läckorna och hur det i så fall kan komma att påverka världens konflikter. De mest dominerande tecknen i detta tema är ”diplomati”, ”sekretess” samt ”säkerhetspolitik” och de aktörer som oftast återkommer är ”Wikileaks”, ”makthavare”,

”USA”, ”diplomater” och ”allmänheten”. De flesta skribenter i det här temat använder benämningen allmänheten. Allmänheten och medborgare används, enligt vår mening, synonymt i vårt material. Enligt Nationalencyklopedin är medborgare personer som innehar medborgarskap i ett visst land och benämningen allmänhet innefattar ”de flesta medborgarna med undantag för en viss liten styrande grupp”⁹³.

Diplomati definieras enligt Nationalencyklopedin som ”läran om staters förbindelser eller, sett ur nationell synvinkel, statens omvårdnad om landets utrikes angelägenheter.” Diplomati används ofta synonymt med utrikespolitik och handlar om att ”observera, rapportera och förhandla” och enligt NE krävs ett visst mått av förtrohet eller sekretess för framgångsrik diplomati.⁹⁴

De allra flesta av debattörerna, oavsett inställning till Wikileaks, uttrycker att diplomati med sekretess som sedvänja och arbetsmetod är det umgängessätt mellan länder som bör råda. En av artikelförfattarna menar att: ”Diplomati och hemligheter hör ihop på samma självklara sätt som glass och chokladsås.”(B9) Frågan gäller istället för de allra flesta debattörer vilken grad av sekretess eller hemligstämpling som ska gälla för att förbindelser mellan stater ska fungera på bästa sätt och hur Wikileaks publiceringar påverkar detta. Detta ställs också, i många av artiklarna, i förhållande till allmänhetens intresse av, samt rätt till information, om den egna statens utrikespolitiska förehavanden. Nedan följer två citat som visar skilda åsikter gällande det för allmänhetens bästa, den första debattören är negativt inställd till Wikileaks och den andra är positivt inställd.

Men i längden tjänar det inte allmänintresset att diplomatisk korrespondens sprids vind för våg. Alternativet till diplomati är inte demokrati utan krig.(B10)

Vill man att politiken istället så effektivt som möjligt ska tjäna allmänheten så är insyn som regel bra, också inom säkerhetspolitiken.(C12)

Gemensamt för debattörer med en positiv inställning till Wikileaks är att man menar att organisationen genom de publicerade läckorna bidrar till en önskvärd ökad öppenhet gällande säkerhets- och utrikespolitiken. Man ifrågasätter den grad av hemligstämpling som nu förekommer och här kan man se en tydligare betoning av just gruppen allmänheten än bland de debattörer som uttrycker en negativ inställning till Wikileaks. Liksom i demokratitemat tillmäts inte gruppen allmänheten, i föregående tema medborgare, någon aktiv roll men ställs i ett antagonistiskt förhållande till makthavare; ”politiker har egenintressen som inte alltid sammanfaller med allmänhetens.”(C12)

Bland dessa skribenterna uttrycks åsikten att de läckor som publiceras via Wikileaks bidrar till en positiv förändring i världspolitiken: ”Det vi just nu bevittnar är bra för freden i världen.”(C12) Det som nämns som positiva konsekvenser är att man genom ökad öppenhet kan förhindra maktmissbruk och övergrepp såsom brott mot mänskliga rättigheter i krig. En av debattörerna menar att ”På sikt blir världen säkrare om vi får veta vad makthavarna skvallrar om.”(A5) Tecken som kopplas till Wikileaks är ”transparens”, ”säkerhet” och ”fred”.

---

⁹³ Nationalencyklopedin, *Allmänhet*

⁹⁴ Nationalencyklopedin, *Diplomati*

Därför är det viktigt att de hemliga uppgifterna har blivit offentliga. Den sekretess som med nödvändighet omgärdar militära strider får aldrig utvecklas till ett skydd för övergrepp.(B6)

Bland de till Wikileaks positivt inställda debattörerna ser man en tydlig problematisering kring graden av sekretess och en risk för missbruk av denna. Bland dessa finner man åsikter kopplade till aktörer såsom ”politiker” och ”diplomater” som man menar använder sig av sekretess för frekvent. En debattör menar att ”hemligstämplingen har blivit en ryggmärgsreflex”(B9) och att sekretess används på ett omotiverat sätt ur säkerhetspolitiskt hänseende. En annan menar att ”frestelsen för regeringar att föra sina egna medborgare bakom ljuset gör det nödvändigt att ifrågasätta hemlighetsmakeriet.”(B9) En annan åsikt som återfinns här är att hemligstämpling kan missbrukas genom att maktavare använder sig av sekretess i syfte att dölja misstag och oegentligheter för allmänheten. Man kan se en misstro gentemot gruppen ”politiker ” då man menar att deras nyttjande av hemligstämpling kan ge utrymme för en dold agenda som inte blir tydlig för allmänheten.

Än mer problematiskt blir det när de hemligheter som ska skyddas inte är militära utan mest är pinsamma för den egna regeringen. Ofta används sekretesskyddet för att dölja misstag och oegentligheter för allmänheten. Allt blir ett ’nationellt säkerhetsintresse’.”(B9)

Ska man förstå varför hemlighetsstämpeln är så populär inom säkerhetspolitiken räcker det inte att titta på hur politiken fungerar eller inte fungerar. Man behöver också se att politiker har egenintressen som inte alltid sammanfaller med allmänhetens. (C12)

Olika åsikter uttrycks angående hur man bäst bedriver en effektiv säkerhetspolitik och om offentlig insyn är förenlig med en sådan. Några av de till Wikileaks positivt inställda debattörerna betonar att säkerhetspolitiken bör stå under demokratisk kontroll och att det ena inte utesluter det andra, det vill säga; ”Att det inom säkerhetspolitiken skulle råda ett utbytesförhållande mellan offentlighet och effektivitet stämmer inte.”(C12) Citatet är Hans Agrés, forskare i statsvetenskap vid Stockholms universitet. Han är den enda av skribenterna som diskuterar och beskriver en annan form för diplomati och effektiv säkerhetspolitik än den som exempelvis ges av Nationalencyklopedin ovan. Han menar att staten i en global politik måste främja allas intressen, inte bara det egna landet och dess medborgare, och att öppenhet istället är ett bra hjälpmedel. En annan artikelförfattare, som har en mer neutral hållning gentemot Wikileaks, menar att öppenhet inom säkerhetspolitiken främst är ett ”arbetsmiljöproblem” (C16) för politiker och diplomater men att detta ska ställas mot allmänhetens behov av information samt delaktighet och samtycke gällande den utrikespolitik som förs.

Det stämmer att Wikileaks har skadat amerikanska intressen när det gäller ”specifika fall som berör terrorism och Afghanistan. Den skada som Wikileaks åstadkommit genom att sätta informationsvapnet i händerna på herrar som Robert Mugabe och Aleksandr Lukasjenko visar också på bristande ansvar. Mot det ska ställas att allmänhetens behov av öppenhet: det är så här som ’vi’ verkligen tycker [sic!].(C16)

Debattörerna som uttrycker en negativ inställning gentemot Wikileaks betonar tydligast betydelsen av sekretess inom diplomati och säkerhetspolitik. Läckorna som publicerats via Wikileaks ses generellt som ett hot mot diplomatiska förbindelser och den säkrare och mer stabila värld som förbindelserna ska verka för. En förutsättning för den då

nödvändiga diplomatin är hemligstämpling eller sekretess och dessa debattörer ifrågasätter inte det mått av sekretess som omgärdar nuvarande diplomatiska förbindelser.

En annan mer principiell invändning är att diplomati kräver slutna rum om konflikter över huvud taget ska kunna lösas.(B7)

Diplomati är handläggningen av förbindelser stater emellan. För att den ska gå smidigt krävs ett visst mått av sekretess. Utan förtrolighet havererar relationerna.(C8)

Men världen blir inte nödvändigtvis en bättre eller säkrare plats av att det som sägs i slutna rum återges inför masspublik [...] vilar föreställningen om att förtroliga samtal är suspekta på en anarkistisk och konspiratorisk världsbild.(B10)

Bland dessa skribenter kan man se en tydligt kritisk inställning till Wikileaks och de läckor som publicerats. En konsekvens av Wikileaks läckor som några av de negativt inställda debattörerna betonar är att diplomatin kan komma att bli än mer slutet och sekretessbelagd, vissa ser en risk i att detta kan innebära en återgång till en sämre diplomati. Detta, kan enligt dessa utsagor i sin tur leda till ett mer slutet samhälle. Tecken som återfinns här är ”risker”, ”säkerhet”, ”skador” och ”krig”, i ett världspolitiskt perspektiv; man menar att konflikter i världen kan bli svårare att hantera om man inte får kontroll över och hindrar läckor inom säkerhetspolitiken.

... det är långt ifrån säkert att Wikileaks strategi med massiva dumpningar av hemligstämpelat material kommer att bidra till ett mer öppet samhälle. Risker är snarare att vi får en återgång till än mer hemlig diplomati.(B7)

Tvivelsutan har läckan inneburit risker för insatsen i Afghanistan. Den har också gjort att framtida potentiella fiender – Kina, Ryssland, Iran, Nordkorea – har fått bättre information om hur USA:s krigsmakt fungerar. Detta är mycket allvarligt, och fullgod anledning att leta upp, åtala och straffa den som läckt. [...] Skadorna av läckor på kort sikt kan mycket väl bli så allvarliga att det aldrig ges någon chans till vinster på lång sikt.(C5)

Men när stater inte kan kommunicera med varandra återstår den konfliktlösningensmodell som dominerat mänsklighetens historia: krig.(C8)

Några av artikelförfattarna som är negativt respektive neutralt inställda till Wikileaks menar dock att de läckor som hittills publicerats genom organisationen inte nämnvärt kommer att påverka världspolitiken eller USA's utrikespolitik. Man menar att läckorna inte kommer att skriva om historien och att diplomatin kommer att stå oförändrad, en möjlig förändring som påtalas är att säkerheten troligtvis uppgraderas.

Att döma av det som kommit fram är det dock inte vågat att anta att den gamla världen trots allt kommer att bestå.(C6)

Västvärldens diplomati överlever en vecka med Wikileaks och kan i bästa fall gå starkt ur omskakningsmanövern.(B10)

En av skribenterna menar också att diplomatläckorna kan vara positivt för USA: ”En önskad transparens verifierar avsikter och sänder budskap.”(C9) och att man nu

överallt i världen ”kan se att USA gör betydande ansträngningar för att öka säkerheten för människor på den här planeten.”(C9)

Knappt en tredjedel av artiklarna har en mer neutral hållning gentemot Wikileaks då man antingen inte tillmäter Wikileaks någon större betydelse eller inte tar tydlig ställning för eller emot organisationen. ”Wikileaks är inget digitalt Pearl Harbor eller någon större förlust – mer än prestige.” (C9) Dessa artiklar ligger överlag närmare de negativa eftersom sekretess och hemligstämpling inom säkerhetspolitik och diplomatiska förbindelser inte ifrågasätts i lika hög grad som bland de positiva artiklarna. ”Förtroende är hårdvaluta i det diplomatiska samkvämet och det devalveras när det läcker.” (C16)

Skulden för läckorna läggs av flera till Wikileaks neutrala debattörer, liksom de som är tydligt positiva till Wikileaks, på de amerikanska myndigheterna och inte främst på Wikileaks. Man menar att USA har en undermålig säkerhetsapparat och att de mer eller mindre får skylla sig själva. Amerikanska diplomater beskrivs som ”ouppfostrade” och ”omdömeslösa”.

Det är ett oerhört allvarligt problem när hemligt material läcker. Man måste som diplomat och politiker kunna hålla sina diskussioner ”hemliga”, också av säkerhetsskäl. Men det problematiska och anmärkningsvärda måste väl ändå vara att diplomaternas kommunikation, med pinsamma omdömen och förolämpningar av världens ledare, har visat sig vara en veritabel sandlåda? Och borde inte USA ta hårdare tag mot sina ouppfostrade politiker och diplomater? Då skulle det ju inte finnas något av intresse för Wikileaks att publicera.(A4)

Både ansvariga bakom Wikileaks och läckorna själva pekas ut som landsförrädare. Vem tror det amerikanska utrikesdepartementet att de lurar? Läckorna avslöjar hur sårbar den säkerhetsapparat som växt fram de senaste tio åren faktiskt är.(A5)

USA är en dominerande aktör i temat världspolitik, något som till största delen kan förklaras av att det är från USA de flesta läckorna kommer. Flera skribenter menar att det i första hand kanske är främst USA:s utrikespolitik och diplomatiska förbindelser som kan komma att förändras som en följd av läckorna. Man ser en risk i att informatörer och samtalspartners kommer vara mer tystlåtna och att det försvårar USA:s utrikespolitik. Någon menar dock att USA i ett längre perspektiv kan komma att bli en än mer stark stormakt, när man har höjt säkerhetsnivåer och slipat sin organisation och gjort den ”mer stark, effektiv och dödlig.”(C5)

Utåt innebär läckan att USA riskerar att tappa ansiktet. Internt måste USA införa fler spärrar för informationsflödet, fler säkerhetsnivåer, tätare skott mellan myndigheter och en hel mängd åtgärder som leder till långsammare och mindre smidig underrättelsebearbetning.(C6)

Sammanfattningsvis består det tema som vi har valt att kalla Världspolitik av artiklar som diskuterar Wikileaks ur ett globalt och säkerhetspolitiskt perspektiv. Till skillnad från demokratitemat så urskiljs här en tydligare antagonism gällande Wikileaks. De dominerande tecknen är ”diplomati”, ”sekretess” och ”säkerhetspolitik” och organisationen positioneras i de positivt inställda artiklarna ofta tillsammans med gruppen ”allmänheten”. På samma sätt som i demokratitemat så fyller denna grupp inte

någon aktiv funktion utan positioneras gentemot gruppen makthavare. ”USA” är dock den dominerande aktören i det här temat, oavsett inställning till Wikileaks.

De allra flesta av skribenterna menar att sekretess är en nödvändig förutsättning för effektiv utrikespolitik och diplomati. Frågan gäller istället för de allra flesta debattörer vilken grad av sekretess eller hemligstämpling som ska gälla för att förbindelser mellan stater ska fungera på bästa sätt. Här kan man se en tydlig skillnad i åsikt mellan de till Wikileaks positivt respektive negativt inställda debattörerna. Debattörer med positiv inställning till Wikileaks menar att organisationen genom läckorna ger allmänheten information om den egna statens utrikespolitiska förehavanden och att makthavare samt säkerhets- och utrikespolitiken bör stå under demokratisk kontroll genom ökad öppenhet. Denna ökade öppenhet leder enligt dessa artikelförfattare till en säkrare och i förlängningen fredligare värld.

De negativt inställda debattörerna menar att organisationens läckor innebär en säkerhetsrisk och att dessa inte bidrar till en säkrare värld, man ser tvärtom en risk i ökat misstroende mellan länder och svårigheter vid lösning av världens konflikter. Vidare uttrycks en farhåga om en mer sluten utrikespolitik och diplomati. De artiklar med en neutral hållning gentemot Wikileaks ligger överlag närmare de negativa då man inte ifrågasätter den grad av sekretess som omger säkerhetspolitiken.

Utifrån ovanstående material har vi identifierat följande ekvivalenskedjor, den första är konstruerad utifrån artiklar med en positiv inställning till Wikileaks och den andra från artiklar med en mer negativ eller neutral inställning till organisationen.

Wikileaks – transparens – avslöjar krigsbrott – förhindrar maktmissbruk – öppnare diplomati – positiv inverkan på världspolitik - fred

Wikileaks – skadar diplomatin – negativ inverkan på världspolitik – krig

5.1.3 Tema Media

Mediatemat innehåller de artiklar och utsagor som diskuterar Wikileaks i samband med olika typer av medier. Dels vad man kan kalla ”traditionella medier” som dagspress och television och dels det relativt nya mediumet Internet som kommer att diskuteras närmare i ett eget avsnitt. Till skillnad från det ganska homogena demokratitemat innehåller detta tema både en större variation av utsagor och en högre grad av polarisering och antagonism kring tecknet Wikileaks. Där demokratitemat hade en klar majoritet av debattörer positivt inställda till Wikileaks finns här en jämnare fördelning mellan positivt och negativt inställda artiklar samt, jämfört med temat världspolitik, ett mindre antal neutrala artiklar. Utöver Wikileaks syns i detta tema aktörer som ”traditionell media”, ”journalister”, nätmedborgare som ”hackers” och ”pirater”, ”makthavare”, ”Julian Assange” samt ”USA”. Viktiga tecken som återkommer är ”ansvar”, ”samarbete”, ”yttrandefrihet”, ”Internet”, ”journalistik” och ”information”.

En stor del av diskussionen inom detta tema handlar om relationen mellan Wikileaks och traditionella medier. De två positioneras gentemot varandra i olika konstellationer, mycket beroende på debattörernas generella inställning till Wikileaks. I de artiklar där skribenterna är positivt inställda till Wikileaks är det ofta likheterna och/eller samarbetet

mellan organisationen och traditionella medier som betonas och de båda ses som ett komplement till varandra snarare än som motpoler eller konkurrenter.

Traditionell media har till viss del kunnat vara den länk som behövts mellan den som har informationen och de medborgare som borde ha tillgång till den. Men traditionell media begränsas av olika faktorer. Stora avslöjanden kräver ansvariga utgivare med nerver av stål, tyvärr har inte alla det. Stora avslöjanden kräver ibland mer utrymme som en tidning eller en tv-kanal kan erbjuda. I dessa fall behövs alternativa sätt att sprida informationen. Tack vare den nya tekniken finns det flera olika vägar. Wikileaks är en av dem. (B1)

Det är ofta kombinationen av Wikileaks och traditionella medier som ses som nyckeln; där Wikileaks står för råmaterialet i form av stora mängder dokument, blir traditionell medias uppgift att sovra och tolka. Den senare kopplas också samman med tecken som sammanhang, analysera, sälla och ordna.

Wikileaks sampublicering är ingen ansats att låna anseende. Snarare handlar det om att bringa reda i den enorma materialmängden. Att "tillgängliggöra" är trots allt inte bara en fråga om att ladda upp, punkt. Det krävs tid och tolkningar för att göra massan begriplig. Det krävs journalistik helt enkelt. (B2)

Bland negativt inställda artiklar i mediatemat är det främst två områden som diskuteras; kvalitet och ansvar och också delvis sambandet mellan dessa. Det man egentligen ser debatten igenom, men som kanske uttrycks tydligast i mediatemat är just en problematisering kring kvalitetsaspekten. Denna tar sig uttryck i utsagor dels om själva mängden material Wikileaks publicerar och dels om publiceringarnas vikt och värde.

Att Wikileaks publicerar stora mängder dokument på en och samma gång påpekas i många artiklar men hur detta faktum framställs skiljer sig åt en del. De mer positivt eller neutralt inställda skribenterna nöjer sig ofta med att konstatera publiceringarnas stora omfattning (tecken som "gigantiskt", "mängder" och "enormt" återkommer regelbundet) eller så pekar de på samarbetet med traditionell media som ett sätt att neutralisera mängden. Negativt inställda skribenter däremot lägger större betoning på omfattningen av Wikileaks läckor och ser masspubliceringarna som problematiska. Publiceringarna beskrivs som "massiva dumpningar" (B7) och "osorterade data" som "vräks ut på nätet utan personligt ansvar". (B3)

Det finns också hos de senare en tendens att förminska läckornas betydelse, antingen genom att tona ner deras potentiella effekt: "i sig är det inte mycket som är överraskande" (B7), och de består mest av "allmänt tankegods" (C9), eller genom att trivialisera dem och Wikileaks med hjälp av uttryck som "skvaller", "läckagerus", "öppenhetschock" och "pikanta blottlägganden" (B10). En artikel beskriver Wikileaks som ett "varumärke" och "en gigant i underhållningsindustrin" och beskriver turerna kring organisationen och Julian Assange som en rafflande Hollywood-thriller. Organisationen sätts i samma artikel i direkt motsatsförhållande till traditionell media: "den seriösa journalistiken". (B16)

Vad som nu osorterat, alltså huller om buller, vräks ut över offentlighetens scengolv är en oprofessionell journalistisk blandning av skvaller och "riktiga" hemligheter. (B15)

Frågan om publicistiskt ansvar är också återkommande i media-temat, främst bland de debattörer som är negativt inställda till Wikileaks. Wikileaks kritiseras särskilt för bristande skydd av källor och andra namngivna personer, främst i samband med släppet av *The Afghan War Diaries*. Bristen ses ha potentiellt farliga konsekvenser för de afghaner som samarbetat med de utländska styrkorna och i kritiken sätts Wikileaks handlingssätt i motsatsförhållande till traditionell medias rutiner vid publicering av känsligt material.

Men det finns en avgörande skillnad. The Guardian, New York Times och Der Spiegel, de tidningar och tidskrifter som Wikileaks samarbetade med vid publiceringen, gjorde alla en noggrann granskning av de utdrag man publicerade för att skydda enskilda individer som kunde skadas av en publicering. Men en sådan sovring blir ett sisofys-arbete om man lägger ut över hundratusen dokument på nätet. Wikileaks har inte sådana resurser. Kravet på gallring skulle ha omöjliggjort den spektakulära publiceringen. (B3)

Ett argument som förs fram ett flertal gånger är att information inte nödvändigtvis måste publiceras bara för att någon vill hålla den hemlig och att publicistiskt ansvar innebär bedömningar kring vad som kan och bör publiceras då ”skadorna av läckor på kort sikt kan mycket väl bli så allvarliga att det aldrig ges någon chans till vinster på lång sikt” (C5). ”Det måste finnas en rimlig avvägning mellan allmänintresset för de uppgifter som offentliggörs och den skada som kan uppstå.” (B4).

Just kring publiceringen av *The Afghan War Diaries* ser man en del kritiska kommentarer även från de mer positivt inställda skribenterna, men där negativt inställda debattörer fortsätter att se problem med vad de ser som Wikileaks brist på ansvar, ser de förra en förbättring i samband med senare publiceringar, då Wikileaks fördjupade samarbetet med traditionell media.

Till skillnad från Afghanistanrapporterna, där Wikileaks faktiskt publicerade alla dokument utan ordentlig granskning av uppgifter som kunde skada namngivna personer, har man nu valt att gå igenom traditionella medier. Där har det skett en redaktionell sållningsprocess, i vissa fall i samarbete med myndigheterna. (B14)

Synen på detta samarbete i kontexten publicistisk ansvar skiljer sig dock åt mellan negativt och positivt inställda debattörer. De förra betonar att själva arbetet med att sälla, analysera och hantera källskydd utförs av journalister och andra medarbetare inom traditionell media. Det är dessa som tar det publicistiska ansvaret, inte Wikileaks. De senare resonerar snarare så att Wikileaks tar sitt ansvar *just genom* att samarbeta med traditionell media och att det slutliga ansvaret för det som publiceras i tidningarna faktiskt ligger hos dessa. ”Så länge Wikileaks inte luras att publicera förfalskade dokument vilar det publicistiska ansvaret fortfarande hos de medier som väljer att tolka och vidarebefordra nyheten.” (C2)

Det är således fem världsledande tidningar och tidskrifter – deras journalister och ansvariga utgivare – som har ansvaret för exakt vad som publiceras, och det i samarbete med ett som det förefaller ansvarsfullt Wikileaks. (C15)

Ett annat område där Wikileaks positioneras tillsammans med traditionella medier är när frågor om yttrande- och pressfrihet kommer upp. Wikileaks kopplas debatten igenom, mestadels i positivt inställda artiklar, till tecknet yttrandefrihet, ett positivt

tecken som ses som något självklart värdefullt och nödvändigt för demokratiska samhällen. Detta syns särskilt tydligt i den diskussion som uppkom under vintern 2010 kring de sanktioner och repressiva åtgärder som bland andra USA och flera kredit- och pengatransfereringsföretag riktade mot organisationen och mot Julian Assange. Som beskrivits i ett tidigare kapitel så medförde dessa åtgärder dels att Wikileaks domännamn försvann från nätet, vilket gjorde det svårare att nå sajten under en period, dels att Wikileaks och Assanges ekonomiska tillgångar ströps.

Men publiceringarna leder samtidigt till frågor om yttrandefrihetens gränser. I USA, Australien och flera andra länder pågår försök att stoppa Wikileaks verksamhet eftersom publiceringarna anses vara ett hot mot den nationella säkerheten. (B6)

Hos flertalet av de totala skribenter som tar upp sanktionerna ses USA's och företagens agerande inte bara som en attack mot Wikileaks utan också mot yttrandefriheten och pressfriheten. Sanktionerna beskrivs som "ett kraftfullt slag mot yttrandefriheten" (B14) och som ett försök "att censurera nyhetsförmedlingen" (C11). Flera pekar också på dubbelmoralen i att kritisera länder som Kina och andra diktaturer för deras brist på yttrandefrihet och för hur de behandlar sina dissidenter samtidigt som man försöker stoppa Wikileaks verksamhet.

Hur ska vi kunna kritisera Kinas och Irans censur och övervakning av nättaktivister om vi accepterar att regeringar och stora företag i demokratiska länder försöker stoppa Wikileaks genom att stänga servrar och dra in olika tjänster? (B14)

Synen på Wikileaks huvudsakliga funktion skiljer sig något åt bland debattörerna, vissa ser sajten som ett nyhetsmedium, merparten mer som en informationskälla för traditionell media att ösa ur. "Wikileaks ägnar sig inte åt journalistik i klassisk mening, men den förmedlar information inom det som alltid varit journalistikens kärnområden". (C4) Det dock alla positivt inställda debattörer är överens om är att Wikileaks är en organisation som har rätt till samma friheter och skydd som traditionell media och att amerikanska reaktioner på publiceringarna är orimliga och disproportionala.

Wikileaks måste ha rätt att publicera läckt material, som vilken traditionell tidning eller tv-kanal som helst. Allt annat är ohållbart och sätter oss på ett sluttande plan där yttrandefriheten kan hotas nästan var som helst. (A18)

Det är chockerande för oss som tidigare sett USA som ett föregångsland när det gäller medborgerliga rättigheter att höra ledande politiska företrädare i landet beskriva Julian Assange som en terrorist. [...] Hur gick det med pratet om yttrandefrihet? Wikileaks är faktiskt bara en mellanhand, en anslagstavla, och Assange är bara en publicist. Som ska avrättas? (C10)

Även i mediatemat märks den negativa inställningen till gruppen "makthavare" som är så prevalent i demokratitemat, här med journalister och media som motpoler. Man kan skönja en syn på journalister som en yrkesgrupp med ett demokratiskt ansvar och en maktgranskande uppgift i samhället. Gruppen kopplas samman med öppenhet, granskning, sanning och demokrati precis som Wikileaks, medan de journalister "främst på högerkanten" som ogillar Wikileaks verksamhet kritiserar för att stå på maktens sida.

Makten har alltid ett intresse av att hålla så mycket som möjligt hemligt. Inte av ondska, utan för att det blir enklare så. Var gränsen mellan öppenhet och slutenhet går, är en strid som utkämpas varje dag mellan makthavare och de som granskar. I den striden ska man som journalist inte ta maktens parti. (A12)

När det gäller yttrandefrihetsfrågor positioneras Wikileaks alltså här tillsammans med journalister och traditionell media mot ett yttre hot där USA, andra stater, storföretag och andra ”makthavare” ingår. I en artikel beskrivs attackerna som ”historiens första krig i cybervärlden”:

Detta krig styrs av USA och riktas mot en ideell, journalistisk organisation skapad för att garantera vår yttrandefrihet genom att ge oss möjlighet att överlämna känslig information till medierna utan risk för repressalier.(A16)

I de artiklar med en mer negativ inställning till Wikileaks kopplas inte organisationen till yttrandefrihet i någon högre grad och sanktionerna mot den nämns överhuvudtaget inte, förutom i en artikel, där de inte betraktas som särskilt allvarliga. ”Wikileaks boss har fått nobben av företag som av goda skäl inte vill ha honom kvar som kund.” (C13) I en del av de till Wikileaks positivt inställda artiklarna kan man se en mer mediakritisk inställning, där Wikileaks och traditionella medier jämförs till de senares nackdel. Medan Wikileaks kopplas till tecken som yttrandefrihet och sanning så ses traditionell media som försvagad och ineffektiv. Särskilt modern krigsrapportering döms ut. Traditionell media kopplas ihop med ”nästintill obefintlig utrikesjournalistik”, ”inköpta artiklar” och ”inbäddade journalister”. (A8) En ledare i Aftonbladet talar om ”krigspropaganda” (A1) och menar, tillsammans med flera andra skribenter, att USA och Pentagon efter Vietnam-kriget utvecklade strategier för att bättre kontrollera den information som når allmänheten från världens krigsskådeplatser.

Det fanns en tid före inbäddade journalister och redaktionell nationalism. När mediernas rapportering kunde vända opinioner och få slut på krig, bara genom att objektivt beskriva verkligheten. Efter Vietnamkriget bestämde Pentagon att det inte skulle få hända igen. Att bilder som den på flickan som flyr undan napalmen inte skulle få nå hemmaopinionen. Och ungefär så har det blivit. Pentagon bestämde, och medierna tog inte striden. Nu har det kommit en aktör som är redo att göra det, och den lär följas av andra. (C4)

Wikileaks läckor ses här som en motpol till traditionell medias bristande krigsrapportering och ett av de vanligaste argumenten i de positivt inställda artiklarna är just att Wikileaks avslöjar krigsbrott, tortyr, brott mot mänskliga rättigheter och andra oegentligheter och att läckorna ger en annan, mer sanningsenlig bild av kriget än den som når allmänheten via traditionella medier. En bild som i förlängning kan leda till åtgärder och förändring.

Därför är det viktigt att de hemliga uppgifterna har blivit offentliga. Den sekretess som med nödvändighet omgärdar militära strider får aldrig utvecklas till ett skydd för övergrepp. När Wikileaks offentliggör hemliga uppgifter som bygger på läckor bidrar organisationen till att det förhoppningsvis blir rättsliga påföljder för krigets smutsiga och brottsliga delar. (B6)

En artikel, skriven av författaren och krigsreportern Johanne Hildebrandt som själv arbetat som inbäddad journalist, argumenterar mot denna bild av traditionell media även om hon delvis håller med om kritiken. Hon menar dock att problemet inte ligger

hos journalisterna, inbäddade eller inte, utan hos medieföretagen som av ekonomiska skäl inte skickar sina reportrar till farliga områden. Hildebrandt menar att Wikileaks i själva verket bidrar till situationen då det är enklare och billigare att ta information från Wikileaks än att skicka ut reportrar på riskfyllda uppdrag.

Många lysande journalister är fjättrade vid sina skrivbord av ekonomiska skäl och hamnar allt längre bort – långt från den verklighet de ska skildra. Wikileakstelegram som kan laddas ned på redaktionen [...] är mer kostnadseffektivt än att skicka ut reportrar i verkligheten för att ta reda på hur det egentligen ligger till. Och det är egentligen det sorgligaste med hela Wikileakshistorien. (C17)

5.1.3.1 Internet

Internet spelar en stor roll i debatten om Wikileaks och återkommer egentligen i alla teman vilket har gjort det något svårplacerat i vår uppsats. Tecknet fyller flera olika funktioner i debatten och dess innebörd och betydelse varierar beroende på vem som debatterar. Vi valde till slut att placera Internet i mediatemat med motiveringen att det i första hand är ett medium för information och kommunikation även om det även tillskrivs andra egenskaper.

Synen på Internet som i huvudsak ett medium, eller kanske snarare ett ramverk för en samling olika medier där Wikileaks är en, finns med i bakgrunden debatten igenom men är ingenting som diskuteras i någon högre grad. Det man däremot kan se i många artiklar är synen på Internet som något mer än bara en informationskanal eller ett kommunikationsverktyg. Det är synen på Internet som ett socialt rum, ett virtuellt samhälle med egna regler, institutioner och medborgare. Piratpartiets representanter är av förklarliga skäl kanske de som främst betonar Internets betydelse som ett alternativt samhälle, men tankegången återkommer debatten igenom och Internet grupperas i de flesta fall tillsammans med Wikileaks som beskrivs som en ”viktig symbol” (C14 m.fl.) för ”det fria Internet” (A14). Andra aktörer som återkommer är olika typer av vad vi här valt att kalla nätmedborgare som ”hackers”, ”pirater”, ”nätaktivister” och ”vanliga användare” samt, i ett antagonistiskt förhållande till dessa, ”USA”, ”Wikileaksmotståndare” och gruppen ”makthavare”.

Det finns ofta en korrelation mellan debattörernas inställning till Internet och deras inställning till Wikileaks. De som är positiva till det senare uttrycker ofta en mer entusiastisk hållning till den förra och kopplar samman Internet med tecken som ”frihet”, ”informationsspridning”, ”demokrati”, ”öppenhet”, ”ny teknik”, ”fildelning” och ”utveckling”. Det ses som viktigt med ”ett fritt internet som obekvämar och granskar” (C1).

Internet står för ett fritt flöde av information. Internet står för öppenhet och transparens. Och även om det orsakar problem på sina håll när hemligheter röjs är det i grund och botten bra att medborgarna vet hur deras länder och storföretag styrs. För ett samhälle där sanningen utgör ett problem har problem. (C10)

Som beskrivits främst i demokratitemat så innehåller Wikileaksdebatten tankegångar om att organisationen kan fungera som ett slags verktyg eller vapen för medborgare i en kamp mot politiker, storföretag och andra makthavare i frågor som gäller demokrati och

frihet och detta är något som även kan ses i utsagor om Internet i stort. Internet beskrivs i flera artiklar som något utanför maktens räckvidd, det är ”gränslöst”, ”laglöst” och ”okontrollerbart” i positiv bemärkelse. Det finns också en syn på Internet och även Wikileaks som något ostoppbart. Flera skribenter tar upp den så kallade Streisand-effekten⁹⁵ och menar att den nya tekniken inte kan stoppas, stängs en sajt så kommer en ny i dess ställe; Internets medborgare ligger alltid ett steg före etablissemang.

Det konkreta fallet Wikileaks visar verkligen hur Internet reagerat på en sida man anser vara viktig både i sig och som symbol. När Wikileaks försvann från Internet började folk runt om i världen att sätta upp spegelsidor med exakt samma innehåll. När det ena dagen funnits en (1!) Wikileaks, finns det idag över femtonhundra (1500!) likadana Wikileaks utspridda över såväl nätet som världen. (C14)

Gruppen makthavare kopplas å andra sidan samman med tecken som ”censur”, ”blockera” och ”övervakning” och ses ett hot mot ett fritt Internet och fri tillgång till information.

Det är det som striden handlar om. Makten över vad vi får veta. Den makten har funnits hos ett fåtal aktörer i västvärlden. Idag har nätet ändrat på det, och informationen går inte längre att styra. Wikileaks är ett bra exempel. De tidigare makthavarna försöker med våld tvinga tillbaka tandkrämen i tuben, genom att försöka skaffa sig rätten att avlyssna, censurera och blockera. (A3)

I en ledare beskrivs gruppen makthavare som ett ”desperat etablissemang som försöker ta kontroll över internet” och ”ta tillbaka sina privilegier” och de positioneras gentemot nätmedborgare: ”Nu hänger det på dem, alla hackers och pirater. Om de inte klarar av att mobilisera sin motståndsrörelse riskerar friheten på internet gå förlorad.” (A13) En annan artikel ser det som problematiskt att stater försöker stoppa sajter som Wikileaks genom blockering och jämför med hur länder som Kina och Turkiet försöker hindra sina medborgare att få tillgång till delar av Internet.

I en tid när hela vår värld kretsar kring internet är det lurigt att börja beskära det som där finns. Det handlar nämligen inte bara om internet, det handlar om större värden som mänskliga rättigheter och friheter. [...] Internet är en arena med ett otroligt stort skyddsvärde i sig. Om inskränkningar av det skyddsvärdet ska börja diskuteras måste man också resonera kring vad man förlorar på kuppen. (C14)

Bland ett mindre antal skribenter finns dock en kritisk syn på Internet, särskilt mot mer aktiva och kontroversiella nätmedborgare som hackers och pirater. Dessa beskrivs som ”nätmobben”, ”hackerarmé” och ”nätpirater” i negativ mening och ses som oansvariga och hotfulla. Bilden av ”en hacker-generation som står upp mot en omvärld av cyniska realpolitiker” (C6) ses som alltför förenklad. Händelser som Operation Payback, då flera sajter som deltagit i sanktionerna mot Wikileaks kollapsade till följd av DdoS-attacker från nätgruppen Anonymous, ses av en debattör som ett bevis på att ”hackers äger Internet”

---

⁹⁵ Streisandeffekten är ett fenomen som innebär att försök att censurera eller stoppa publicering av information på Internet ofta leder till att informationen ifråga får en avsevärt större spridning än om inga censurförsök hade ägt rum.

De som följt med lite i resan Wikileaks känner till att Julian Assange själv är en dömd hacker, en så kallad Black hat. Black hats, det vill säga hackers som anser sig stå över lagen, kan idag arbeta ostört på Internet. Kontrollen är obefintlig och risken att åka dit lika så. Världen har dessutom gått i en riktning där allt mer samhällsfunktioner är kontrollerbara via Internet. [...] Konsekvenserna av att hackers styr Internet blir att enskilda individer brett kan angripa ett helt land, påverka infrastrukturen samt komma åt vilken slags information man vill. Det är ett styrkeförhållande som är smått absurt och givetvis en oerhört farlig utveckling. (C7)

En annan artikelförfattare ser också problem med Operation Payback då den typen av aktioner ”pekar på möjligheterna att bedriva politisk utpressning mot de som samverkar med exempelvis den amerikanska administrationen”. I artikeln ses dock även de som är motståndare till Wikileaks som problematiska och författaren målar upp en ”digital kamp på internet” mellan ”Wikileaks och de grupperingar som står för en blandform av nätanarkism och personlig egoism och de som är Wikileaks motståndare” vilka ”själva kan misstänkas ha synnerligen mörka politiska motiv”; en kamp som i slutänden kan drabba oskyldiga användare.

Just nu befinner vi oss i en uppåtgående spiral av illegala attacker som drivs av bägge sidor. Blir attackerna mer omfattande och sprider sig kan också vår allmänna upplevelse av internet som ett fungerande system få sig en knäck och i framtiden begränsa användandet av elektroniska betalningar och andra digitala tjänster. Det kan bli en dyr affär för oss alla. (A15)

Media är det tema vi har funnit som mest komplicerat att sammanfatta och redovisa på ett klart och koncist sätt. Temat innehåller en hög grad av polarisering, inte bara kring Wikileaks, utan även andra tecken som journalistik och Internet och det finns en stor variation av utsagor även bland debattörer som delar inställning till Wikileaks.

Mycket av diskussionen i detta tema rör relationen mellan Wikileaks och traditionell media och där en stor del av denna diskussion visserligen fokuserar på samarbetet dem emellan och hur de komplementerar varandra så ser man också en hel del jämförelser, både till Wikileaks för- och nackdel. Bland de debattörer som är negativt inställda till Wikileaks ses organisationen ha flera brister, särskilt inom området publicistiskt ansvar och i kvaliteten på det som publiceras. Här ses traditionell media och traditionell journalistik som mer ansvarsfulla; de sällar, analyserar, gör avvägningar och skyddar källor medan beskrivningar av Wikileaks verksamhet ofta tar upp det man ser som brist på ansvar, ett osorterat material och publiceringar bestående av pikant skvaller snarare än seriös journalistik. Positivt inställda debattörer fokuserar däremot mer på yttrandefrihetsfrågor och ansvarstagande genom samarbete med traditionella medier. I de jämförelser som görs till Wikileaks fördel syns också en kritik mot traditionell medias utrikesjournalistik och krigsrapportering, vilken anses som alltför beroende av officiella källor som Pentagon för att vara trovärdig, och Wikileaks ses här som en alternativ, mer sanningsenlig, informationsförmedlare.

I mediatemat har vi också placerat de diskussioner som rör Internet, ett tecken som har nära kopplingar till Wikileaks då Internet av många betraktas som ett

slags alternativt samhälle och Wikileaks som en viktig symbol för detta. Synen på Internet är mestadels positiv men man kan se en korrelation mellan debattörers inställning till Wikileaks och den de har till Internet. Positivt inställda skribenter kopplar båda tecknen till informationsfrihet, demokrati och maktgranskning medan mer kritiska debattörer ser nätet och dess medborgare som mer hotfullt och svårkontrollerat.

Vi har försökt att konstruera två generella ekvivalenskedjor för mediatemat och kommer att förklara dessa närmare i följande kapitel.

Wikileaks – alternativ/komplement till traditionell media – ansvar genom samarbete – yttrandefrihet - Internet

Wikileaks – motpol till traditionell media – brist på ansvar – brist på kvalitet - Internet

5.1.4 Övriga aktörer

Det finns ett fåtal aktörer och grupper som återkommer genom hela Wikileaks-debatten men som inte fullt ut kan kopplas till ett specifikt tema. Vi har därför valt att redogöra för dessa i ett enskilt avsnitt för att lättare kunna ge en samlad bild av de egenskaper de tillskrivs och de tecken de sätts i förbindelse med.

USA intar en särställning i debatten då det är den aktör förutom Wikileaks som nämns i flest artiklar och som kan ses i alla teman. Tecknet ”USA” förekommer ibland som det som Laclau och Mouffe definierar som en samhällsmyt, men oftast betraktas landet som en aktör som utför handlingar eller uttrycker önsknings, dels som helheten ”USA”, och dels representerad av den amerikanska administrationen, utrikesdepartementet, Pentagon eller enskilda politiker.

I förhållande till Wikileaks spelar USA i debatten rollen som den huvudsakliga antagonisten. Beroende på skribenternas inställning till Wikileaks ses USA vanligtvis antingen som ett hot mot eller som ett offer för Wikileaks verksamhet; själva antagonismen är dock konstant. USA beskrivs i termer av att de angriper, hotar, försöker stoppa och utövar påtryckningar för att begränsa Wikileaks verksamhet; Wikileaks å andra sidan ”är inte längre en nagel i ögat på USA, de har klämt in hela tummen” (C7) och ”är illa sedd av amerikanska myndigheter” (C1). Flera debattörer menar att Wikileaks läckor, särskilt i samband med Cablegate, skadat amerikanska intressen och att de hjälper ”fienden” (C5).

Wikileaks-positiva debattörer uttrycker ofta en kritisk syn på USA; landet kopplas i vissa artiklar samman med bland annat tortyr och brott mot mänskliga rättigheter samt, i samband med sin utrikespolitik, till krigsbrott, övergrepp och civila dödsoffer. Man kan också se jämförelser mellan sättet USA reagerat på i samband med Wikileaks publiceringar och olika diktaturers förhållningssätt till opposition och aktivism.

USA är inte som Kina. Långt ifrån. USA är en demokrati med respekten för yttrandefriheten inskriven i grundlagen. Det är inte Kina. Men USA's hantering av Wikileaks påminner oroväckande mycket om Kinas sätt att hantera sina cyberdissidenter och politiskt oppositionella. Samma argument om oansvarighet och oförmågan att se den större bilden, som skulle göra publiceringen av läckta

dokument mer skamlös. Samma snack om att den nationella säkerheten är hotad.
(A18)

Från en skribent får ”det perversa likställandet av USA med världens mordiska diktaturer” (C13) kraftigt mothugg och i de artiklar som är kritiska till Wikileaks publiceringar ser man överlag en mer positiv syn på USA och dess utrikespolitik. Debattörerna kan också ibland ses positionera sig själva samt ”oss” på USA’s sida. USA ”gör betydande ansträngningar för att öka säkerheten för människor på den här planeten” och har ”goda intentioner” (C9). Landet kopplas i dessa artiklar också samman med pressfrihet och yttrandefrihet och det argumenteras att USA är i fokus för Wikileaks verksamhet, inte för att de är ”the bad guys”, utan för att de är ”den stora starka maktfaktorn i världen. Helt enkelt den naturliga parten att syna djupare, och att resultatet skulle bli liknande oavsett vilken nation som blev satt under luppen” (C7).

Det finns genomgående i debatten en stark kritik mot USA’s ”undermåliga säkerhetsrutiner” (B10) och ”usla informationssystem” (C10) och Wikileaks läckor ses som ”minst sagt pinsamt” (A4), ”generande”(C16), ”förödmjukande” (C9) och ”djupt komprometterande”. (B10)

Julian Assange, Wikileaks grundare och frontfigur, är inte så synlig i debatten som vi faktiskt först antog utan dyker enbart upp ett fåtal gånger, möjligen för att fokus kring Assange flyttades från Wikileaks i samband med våldtäktsanklagelserna och mer kom att handla om andra frågor. Assange är också svår att få grepp om då även positivt inställda debattörer verkar betrakta honom med viss ambivalens. Han beskrivs av vissa i positiva ordalag som ”en modig man” som ”har utmanat extremt mäktiga krafter” (C10). Han är en ”hjälte” och ”har blivit själva sinnebilden av det moderna internet, han rör sig över gränser och tar vad han kommer över” (A13). Assange beskrivs också i termer av att vara ett ”villebråd” (A16) och ”världens mest jagade man”(A13) samt ”påstås vara skurken” (A11) när han avslöjar missförhållanden. De negativa omdömena överväger dock, ibland även bland debattörer som överlag är positivt inställda till Wikileaks. Assange är en ”kameleont” (B18); ”en märklig typ med oklar agenda” (A12), och beskrivs ironiskt som en ”internationell ’man of mystery’ som lägrar kvinnor och utmanar en supermakt.” (C17) Han ”låter sig tona fram som något av en fredsfurste som ska frälsa världen genom att visa hur den verkligen är”. (C16)

I de artiklar som är neutralt eller kritiskt inställda till Wikileaks i stort ser man en starkt negativ syn på Julian Assange som person. Han beskrivs som oansvarig när det gäller hanteringen av information som kan hota andra individers säkerhet samt som något av en hycklare som samtidigt kräver kontroll över information som gäller honom själv. Assange kopplas ihop med att ”skjuta tillbaka ansvaret på sina kritiker”, ”försöka att skylla ifrån sig” och ”bisarra krav” på att Pentagon eller Amnesty ska hjälpa till med att granska information innan publicering. (B3)

Samme Assange som försvarar sin rätt att publicera militära hemligheter till och med när människors liv står på spel menar att svenska medier bör skydda honom från offentlighetens ljus. Kan det vara för att hans egen integritet och inte bara andras liv som står på spel? Assange avslöjar en aningslöshet när det gäller de svåra distinktioner som integritet och publicitet involverar. (B4)

Assange är i stort sett omöjlig att placera i en sammanhängande ekvivalenskedja då åsikterna och utsagorna om honom dels är relativt få och dels mycket motsägelsefulla.

Ett vanligt grepp i debatter är att utmåla motståndarsidan på ett sätt som stärker ens egna argument, ett grepp som man också kan se i debatten kring Wikileaks. De debattörer som är positivt inställda till Wikileaks målar upp en bild av Wikileaksmotståndare och de negativt inställda debattörerna gör detsamma med Wikileaksanhängare; det intressanta är hur olika de båda bilderna är och vilka aspekter av motståndarna de båda sidorna väljer att framhäva.

I de positivt inställda artiklarna ser man en stark tendens att beskriva Wikileaksmotståndare i termer kopplade till anti-demokratiska värderingar och som ett hot mot det demokratiska samhället. Det handlar om ”öppenhetsmotståndare”, ”censur”, ”kväva det fria ordet” och företag som ”ägnar sig åt egen rättsskipning”. En skribent ser det som ”fascinerande att se hur lätt principerna om yttrandefrihet kastas överbord” (A18), en annan menar att ”Kritikernas våta dröm är en återgång till gamla tider, när journalisterna inte påtagit sig en maktgranskande uppgift”. (A11)

Wikileaksmotståndare sätts också ofta i förbindelse med olika typer av makthavare; politiska, ekonomiska eller militära, och Wikileaks kritiker anklagas för att stå på maktens sida. Förutom USA så handlar det om ”regeringar och krigsmakter”, ”politiker”, ”extremt mäktiga krafter”, ”starka krafter”, ”mäktiga särintressen”, ”regeringar och storföretag”, ”etablissemangen”, ”krigsmyndigheter” och ”krigshetsare”. Dessa kopplas i sin tur samman med tecken som angripa, hota, kväva, strypa, förhindra, tvunga och motarbeta i förhållande till Wikileaks, Internet och fri information.

För det första måste Wikileaks vara beredda på kraftfulla och ihärdiga motattacker. Trots att det hittills varit få regeringar som oroats av att få hemligheter avslöjade så befinner sig Wikileaks mitt i ett kommunikationskrig med motparter som har en i princip outtömlig kapacitet vad gäller ekonomiska resurser och kommunikationsexperten. (A8)

Wikileaks motståndare framställs alltså som starka och hotfulla grupperingar av makthavare och organisationens kritiker som lierade med dessa. En nästan motsatt strategi ser man bland negativt inställda skribenter där man snarare kan se en tendens att avfärda och förlöjliga Wikileaks förespråkare genom att framställa dessa antingen som naiva, tanklösa idealister eller som paranoida konspirationsteoretiker, ofta med koppling till Internet eller den politiska vänstern. Wikileaks supportrar beskrivs som ”allsköns tanklösa figurer som hänger på Wikileakspartyt – fullt ös och skit i konsekvenserna” (C13); som idealister som ”hyllar Wikileaks förbehållslöst” (C6) eller som ”utopiskt inriktade nätpirater”, ”pacifister” och ”vapenvägrare” som ”tycks tro att läckorna kommer att omöjliggöra framtida krig” (C5)

De som förespråkar total transparens tycks inbilla sig att en sådan skulle ge en värld där lammen ligger lugnt intill lejonerna. (C8)

Wikileaksanhängare sätts också ofta i samband med Internet med tecken som ”nätlibertarianer”, ”nätaaktivister” och ”nätmobben” samt med vänsterinriktad politik; ”vänsterintellektuella”, ”kaviarvänster” ”anti-demokratisk vänster”, och de ses ha en ”konspiratorisk världsbild”, särskilt i samband med våldtäktsanklagelserna mot Julian Assange.

De så kallade informationsfrihetens aktivister som nu hävdar att den svenska utredningen mot Assange är en del av den stora konspirationen. (A18)

”Konspiration” sa Assange och supportrarna nickade och vek sig en lugnande foliehatt. (C17)

Då Wikileaks-kritiker eller förespråkare sällan söker beskriva eller positionera sig själva ser man endast en ekvivalenskedja för vardera grupp:

Wikileaxmotståndare – mäktiga – hotfulla – angriper

Wikileaxanhängare – tanklösa – idealister – konspirationsteoretiker

5.2 Identifiering av ekvivalenskedjor och subjektspositioner

5.2.1 Tema Demokrati

I debatten som helhet fungerar tecknet ”Wikileaks” både som nodalpunkt och som flytande signifikant. Wikileaks är det tecken som hela debatten samlas kring, men är i sig tomt på egentlig mening. Tecknet får sin betydelse enbart genom dess relationer med andra tecken; relationer som konstant ändras beroende på den betydelsestrid eller antagonism som omger tecknet. I och med att Wikileaks också oftast omtalas som en aktör, inte enbart som en nätsajt eller passiv informationskanal så fyller tecknet ”Wikileaks” även funktionen av mästersignifikant. Även i demokratitemat fyller Wikileaks dessa funktioner, men som vi sett är antagonismen kring tecknet markant mindre här än i debatten som helhet. Det vi vill göra i detta avsnitt är att dekonstruera och utveckla de två övergripande ekvivalenskedjor vi konstruerade i förra kapitlet:

Wikileaks – demokrati – information - maktgranskning

Wikileaks – anti-demokratisk – total transparens – utopi

Som synes finns två helt motsatta ståndpunkter visavi Wikileaks i förhållande till tecknet demokrati, något som bättre kan förstås om man först dekonstruerar debattörernas syn på vad demokrati innebär. Utifrån tidigare kapitelns utsagor så kan man skönja två olika ekvivalenskedjor kring tecknet demokrati, ekvivalenskedjor som inte nödvändigtvis utesluter varandra, men som betonar olika demokratiska värderingar. I den första kedjan ser man också kopplingen mellan demokrati och information:

Demokrati – informationsfrihet – informationstillgång – yttrandefrihet – transparens.

Demokrati – viss transparens – integritet – privatliv.

I den första kedjan, med tecken artikulerade av debattörer med en positiv syn på Wikileaks är det fullt möjligt att placera in även det tecknet då ”Wikileaks” och ”demokrati” delar flera betydelsebeskrivningar. Det en god demokrati anses behöva, som till exempel transparens eller tillgång till information, tillhandahåller Wikileaks genom att publicera tidigare hemligt material. Den andra kedjan däremot uttrycker

snarare, om inte ett direkt motsatsförhållande mellan Wikileaks och demokrati, så åtminstone en stark skepsis till om organisationens verksamhet och ideologi är förenlig med ett fungerande demokratiskt samhälle.

I den ekvivalenskedja som bildas kring tecknet Wikileaks framträder, förutom de ovan nämnda tecknen, också tecknet ”maktgranskning” i hög grad. Att granska makten ses av många till Wikileaks positivt inställda debattörer som organisationens kanske viktigaste funktion, vilket kan förklaras i ljuset av den syn på grupperna makthavare och medborgare samt synen på förhållandet mellan de två som dessa debattörer demonstrerar.

Som vi visat tidigare i uppsatsen så genomsyras demokratitemat av en ytterst negativ syn på gruppen makthavare, en syn som även återkommer i övriga teman men som tydligast artikuleras här. Makthavare, även folkvalda politiker, konstrueras som en grupp vars handlingar främst baseras på egenintresse och makthunger samt en vilja att övervaka och kontrollera gruppen medborgare.

Makthavare – de/dem - övervakning – kontroll – lögner – makthunger

Medborgare – vi/oss – övervakas – kontrolleras – berövas rättigheter

5.2.2 Tema Världspolitik

Vi börjar med att återge de övergripande ekvivalenskedjorna från föregående kapitel där den första kedjan är konstruerad enligt de mönster vi funnit i de artiklar med en positiv syn på Wikileaks och den andra är på samma sätt konstruerad utifrån de mer Wikileakskritiska artiklarna. Därefter följer mer utvecklade och tydliggörande ekvivalenskedjor för att visa den åtskillnad eller antagonism som återfinns i materialet.

Wikileaks – transparens – avslöjar krigsbrott – förhindrar maktmissbruk – öppnare diplomati – positiv inverkan på världspolitiken - fred

Wikileaks – skadar diplomatin – negativ inverkan på världspolitiken – krig

Wikileaks och de offentliggjorda läckorna diskuteras i detta tema främst i förhållande till tecknen ”diplomati” och ”sekretess”. Här finner vi den tydligaste åtskillnaden eller antagonismen mellan de positivt respektive mer negativt inställda skribenterna. De allra flesta debattörer, oavsett inställning till Wikileaks, uttrycker att sekretess eller hemligstämpling är en nödvändig del av diplomatin. Frågan gäller istället vilken grad av sekretess som är lämplig för att relationer mellan stater ska fungera på bästa sätt, både vad gäller effektivitet men också i förhållande till allmänhetens intressen.

De, till Wikileaks, positiva skribenterna understryker att de läckor som publicerats via Wikileaks har givit önskvärd, ökad transparens gällande utrikespolitiken. En öppenhet som utgör en nödvändig demokratisk kontroll av diplomatin, detta för att förhindra maktmissbruk och övergrepp gällande exempelvis krigsbrott. Det här beskrivs som i förlängningen positivt för världspolitiken och en säkrare och fredligare värld.

Diplomati – sekretess – ökad transparens – effektiv utrikespolitik - fredlig konfliktlösning

De skribenter som är mer Wikileaks-kritiska betonar betydelsen av sekretess inom diplomatin och uttrycker ingen önskan om en mer transparent diplomati. Man betonar istället risker och negativa konsekvenser av läckor då man menar att dessa skadar förbindelser mellan nationer. En risk som påtalas är en ökad slutenhet och återgång till en mer hemlig diplomati. Något som i förlängningen leder till ett mer slutet samhälle. När förbindelserna mellan länder försämras så menar man att det finns en risk att säkerheten i världen minskar och att det i förlängningen kan leda till en försämring gällande världens konflikter med krig som en konsekvens. Effektiv diplomati kopplas av dessa skribenter till tecken som ”förtroende”, ”säkerhet” och ”fred”, enligt ekvivalenskedjan nedan.

Diplomati – sekretess – förtroende - effektiv utrikespolitik - fredlig konfliktlösning

De vanligaste aktörerna i temat är ”Wikileaks”, ”makthavare”, ”USA”, ”diplomater” och ”allmänheten”. Bland de positivt inställda skribenterna ser vi en tydlig positionering gällande grupperna ”allmänheten” och ”makthavare”, dessa ställs i ett antagonistiskt förhållande till varandra vilket tydliggörs i nedanstående ekvivalenskedjor. Dessa debattörer understryker att sekretess kan missbrukas och att ökad öppenhet och demokratisk kontroll av makthavare är nödvändig för ett demokratiskt samhälle. Makthavare, i synnerhet politiska sådana, står till allmänhetens tjänst och bör granskas då det annars finns risk för maktmissbruk. Allmänhetens rätt till informations- och yttrandefrihet understryks.

Makthavare – egenintressen – dold agenda – döljer misstag och oegentligheter – sekretess missbrukas – bör granskas - i allmänhetens tjänst

Allmänheten – rätt till information – rätt till maktgranskning – informations- och yttrandefrihet

5.2.3 Tema Media

Mediatemat är kanske det mest omfattande temat i debatten om man ser till variationen av utsagor angående Wikileaks och dess relationer med andra tecken och aktörer, främst då till traditionell media. Vi ska här göra ett försök att klarlägga dessa relationer utifrån de ekvivalenskedjor vi konstruerade i presentationskapitlet:

Wikileaks – alternativ/komplement till traditionell media – ansvar genom samarbete – maktgranskning – yttrandefrihet – Internet

Wikileaks – motpol till traditionell media – brist på ansvar – brist på kvalitet - Internet

Wikileaks förhållande till traditionell media kan förstås bäst om man ser till de olika sätt det senare tecknet skildras i debatten. Det finns två huvudsakliga tendenser; antingen framställs traditionell media på ett övervägande positivt sätt, något man ser hos många skribenter oavsett inställning till Wikileaks, eller så betonas mer negativa aspekter, vilket endast förekommer bland Wikileaks förespråkare.

Det som framhävs i diskussioner kring traditionella medier är att dessa, till skillnad från Wikileaks, ägnar sig åt journalistik, inte enbart informationsförmedling. Till tecknet journalistik kopplas sedan tecken som sålla, sovrå, analysera och sätta i sammanhang, samt att kritiskt granska källmaterial innan publicering. Wikileaks kopplas däremot sällan eller aldrig till dessa tecken utan ses av de flesta främst som en informationskälla.

Ett annat tecken som ofta sätts i samband med traditionell media, främst av de debattörer som är negativt inställda till Wikileaks, är publicistiskt ansvar. Publicistiskt ansvar innebär enligt dessa, avvägningar om vad som kan eller bör publiceras, särskilt i förhållande till risken för att människor kan komma till skada, men också i förhållande till nationell säkerhet och diplomatiska förbindelser länder emellan. Ekvivalenskedjan för traditionell media blir alltså följande:

Traditionell media – journalistik – publicistiskt ansvar

Man kan av naturliga skäl se en viss sammansmältning mellan traditionell media och yrkesgruppen journalister och de båda grupperna delar ett flertal betydelsetillskrivningar kopplade till journalistik. Journalister kopplas dock i högre grad än traditionell media i stort till tecknet maktgranskning, något de har gemensamt med Wikileaks.

I artiklar med en mer mediakritisk inställning kan man se en helt motsatt syn på dagens traditionella media än den ovan. Här kopplas inte tecknet till ansvar eller journalistik i positiv mening utan tvärtemot till bristande utrikesjournalistik och krigspropaganda. Man ser en nästan nostalgisk syn på tidigare årtiondens journalistik och dagens media anses ha övergett sin maktgranskande uppgift och böjt sig för makten i form av USA och Pentagon. Även här kan man dock se en närmare sammankoppling mellan tecknet maktgranskning och journalister än med traditionell media i stort, men det är Wikileaks som ses som den främsta efterföljaren till tidigare generationers utrikesjournalistik, inte traditionell media.

Traditionell media – krigspropaganda – brister i maktgranskning

Eftersom Wikileaks är en del av Internet så är dessa båda tecken av naturliga skäl starkt sammankopplade debatten igenom. Synen på Internet varierar dock bland debattörerna, från en neutral konstatering att det existerar till en idé om nätet som ett virtuellt samhälle där frihet, öppenhet och informationsspridning är honnörsord till en mörkare syn där nätet är befolkat av hotfulla hackers som använder sig av DDoS-attacker för att terrorisera och utpressa.

Internet – information – transparens – frihet – teknikutveckling – nätmedborgare

Internet – Operation Payback – nätmedborgare

Nätmedborgare, särskilt hackers och pirater kan också ses utifrån två olika ekvivalenskedjor; en positiv och en mer kritisk:

Nätmedborgare – hackers – pirater – aktivister – hjältar

Nätmedborgare – mobb – härjande armé – anser sig stå över lagen – Black hats

Internet och Wikileaks delar flera betydelsefulla betydelsetillskrivningar; då de båda kopplas till informationsfrihet, transparens, yttrandefrihet och maktgranskning samt positioneras i motsatsförhållande till gruppen makthavare. Makthavare beskrivs även i samband med tecknet Internet som en sammanslutning av politiska och ekonomiska maktfaktorer och ses som ett hot mot det fria nätet.

Makthavare – censur – övervakning – hotar Internet

6 Slutsatser och diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att kartlägga och analysera debatten om Wikileaks så som den ägde rum i svensk dagspress under åren 2010 och 2011 och vi utgick ifrån följande frågeställningar:

- Vilka ställningstaganden i förhållande till Wikileaks syns i debatten?
- Hur problematiseras Wikileaks verksamhet, särskilt i förhållande till frihet, säkerhet och ansvar?
- Vilka aktörer synliggörs och vilken roll spelar konstruktionen av identitet i debatten om Wikileaks?
- Vilka diskurser kan dessa ståndpunkter och identitetskonstruktioner hänföras till?

Som vi sett i tidigare kapitel finns en mängd olika ställningstaganden till Wikileaks uttryckta i debatten. Att gå igenom dessa ytterligare en gång ser vi som redundant, men vi kan konstatera att de främst kan hänföras till tre områden: demokrati, världspolitik samt media och att de i mångt och mycket fokuserar på frågor kring hur Wikileaks påverkar dessa områden. Man kan till exempel se en problematisering kring Wikileaks inverkan på det demokratiska samhället och den politiska situationen i världen. Flertalet debattörer har en klart entusiastisk inställning, särskilt i demokratitemat och menar att den transparens som Wikileaks publiceringar medför kan leda till ett öppnare samhälle där medborgare får en större inblick i och därmed kontroll över den demokratiska processen. En mindre grupp skribenter ser däremot Wikileaks strävan efter samhällelig transparens som bekymmersam och menar att total transparens mer hör samman med diktaturer än med demokratier.

Vi var också intresserade av att undersöka hur Wikileaks problematiserades i förhållande till frihet, säkerhet och ansvar. I förhållande till frihet visade det sig att det inte var Wikileaks verksamhet som problematiserades utan snarare de sanktioner som riktades mot organisationen, främst i samband med Cablegate. Dessa sanktioner betraktades som ett hot mot yttrandefrihet, informationsfrihet och fri informationstillgång och kritiserades skarpt av debattörer med en positiv syn på Wikileaks. Man kunde här se samma tankegångar som hos Angela Daly, med ett starkt ifrågasättande av privata företags makt på nätet och dessas potentiellt negativa inflytande över yttrandefriheten och rätten till information. Här kunde man också se en koppling mellan Wikileaks och Internet, där båda starkt sammankopplades med just olika typer av frihet. Man kunde också se att de mer negativt inställda skribenterna

sällan eller aldrig tog upp frågor rörande dessa friheter utan istället valde andra infallsvinklar i sina debattinlägg.

Säkerhet var en fråga som främst diskuterades i samband med världspolitik, men förekom också i mediatemat, och flera skribenter menade att Wikileaks publiceringar kunde hota säkerheten på flera nivåer. Dels på en världspolitisk nivå där diplomatiska läckor kan underminera fredliga konfliktlösningar och bidra till en mindre säker omvärld; dels på en nationell nivå, där främst USA's säkerhetspolitiska och militära intressen sätts på spel, och dels på en individuell nivå där Wikileaks publiceringar kan sätta namngivna individer i fara. Den senare argumentationen förekom främst i mediatemat, vilket också var det tema där diskussionen om ansvar spelade sin mest framträdande roll. Wikileaks kritiker såg stora brister i organisationens publicistiska ansvar, medan mer positivt inställda debattörer menade att Wikileaks tog sitt ansvar, främst genom att samarbeta med traditionell media.

Wikileaksdebatten visade sig vara i hög grad aktörsstyrd, med vilket vi menar att olika aktörer och grupper, samt de identiteter som konstruerades kring dessa, spelade en nyckelroll i debatten. Vi har i tidigare kapitel åskådliggjort vilka subjektpositioner och grupper som förekommit och nöjer oss här med att visa på hur de olika aktörerna grupperas. Den vanligast förekommande grupperingen, särskilt i Wikileakspositiva artiklar är Wikileaks, medborgare och vi/oss, en gruppering som sedan ofta sätts i motsatsförhållande till makthavare, USA och de/dem. Sedan kan man också se variationer där Wikileaks grupperas med Piratpartiet, Internetmedborgare eller journalister, men det grupperingarna har gemensamt är att Wikileaks konstant hamnar på medborgarnas eller allmänhetens sida mot gruppen makthavare. Detta är något som skiljer de positivt inställda debattörerna från Wikileaks kritiker då man bland de senare sällan ser en problematisering kring maktförhållanden mellan medborgare och makthavare, något som är ytterst vanligt bland Wikileaks anhängare.

6.1 Identifiering av diskurser

Något man måste vara på det klara med när man arbetar med diskursanalys är att diskurser inte existerar, de konstrueras. Med detta menas att det inte finns några färdiga, objektiva diskurser som flyter runt i verkligheten, och som man som forskare ska "hitta", utan diskurser konstrueras av forskaren själv utifrån det källmaterial hen arbetar med. Detta innebär att diskurser kan placeras på olika nivåer, med olika hög grad av detaljrikedom. I och med att vår undersökning varit begränsad till en relativt kort tidsperiod, samt en klart avgränsad arena, så har vi valt att placera våra diskurser på en ganska övergripande och allmän nivå. Med ett längre tidsperspektiv samt en utökad yttre kontext hade resultatet kunnat hamna på en nivå med mer specifika och detaljerade diskurser men vårt källmaterial var inte av den naturen att något sådant var möjligt. Vi har istället arbetat fram följande diskurser: Diskursen om den goda demokratin, den maktkritiska diskursen, den traditionella diplomatidiskursen samt diskursen om den goda journalistiken.

I vår analys har vi använt oss dels av Laclau och Mouffes definitioner av diskurser och dels av Norman Faircloughs term diskursordning. Vi har på det sättet kunnat betrakta Wikileaksdebatten i sin helhet som den diskursordning där olika diskurser kämpar om hegemoni kring tecknet Wikileaks. Det intressanta här är att Wikileaks fungerar som ett slags vattendelare även inom enskilda diskurser. Dessa är i hög grad tillslutna med stor

konsensus kring de olika momentens betydelser, fram till dess då den flytande signifikanten Wikileaks introduceras, då de förvandlas till vad man kalla tudelade diskurser med en hög grad av antagonism kring just tecknet Wikileaks. Detta gäller, som vi ska se nedan, i särskilt hög grad diskursen om den goda demokratin samt diskursen om den goda journalistiken.

6.1.1 Diskursen om den goda demokratin och den maktkritiska diskursen

En klar nodalpunkt i debatten kring Wikileaks är tecknet ”demokrati”, ett tecken med en i hög grad fixerad betydelse. Bland debattörer med en positiv syn på Wikileaks kopplas organisationen starkt till detta tecken, medan den mindre gruppen negativt inställda skribenter snarare ställer Wikileaks i motsatsförhållande till ”demokrati”.

Kring tecknet ”demokrati” syns ingen direkt antagonism. Demokrati som samhällsskick ses som något självklart positivt och samtliga debattörer, oavsett inställning till Wikileaks, betonar och försvarar olika aspekter av det. Inte ens när det gäller de olika typerna av demokrati som beskrivet av Nord och Strömbäck kan man se någon större variation i de olika skribenternas utsagor och särskilt de till Wikileaks positivt inställda debattörerna uttrycker ett tydligt diskussionsdemokratiskt perspektiv där man betonar rätten och behovet av fri tillgång till information.

Som vi kunde se i förra kapitlets ekvivalenskedjor så understryker de positivt inställda debattörerna främst demokratiska värderingar som informationsfrihet och –tillgång, yttrandefrihet, samhällelig transparens och medborgares rätt till kunskap om statens förehavanden, medan de mer Wikileakskritiska skribenterna istället pekar på rätten till privatliv och integritet, både medborgerlig och statlig och ser alltför stor transparens som ett hot mot demokratin. De avvikelser som kan skönjas mellan de olika skribenternas demokratisyn handlar dock främst om gradskillnader, inte någon fundamental olikhet i tankesätt. Antagonismen finner man istället i hur olika skribenter ser på Wikileaks i förhållande till tecknet demokrati. Wikileaks fungerar här som en vattendelare där en diskurs med en hög grad av diskursiv tillslutning tudelas av en flytande signifikant som ges olika betydelsebetydelsetillskrivningar genom att olika delar av den slutna diskursen återopas.

Diskursen om den goda demokratin är den dominerande diskursen i Wikileaksdebatten och återkommer i alla teman i olika hög grad. Den är som mest framträdande i demokratitemat men syns även i mediatemat i diskussioner kring yttrandefrihet och medias demokratiska uppgifter, samt i temat världspolitik där den i viss mån hamnar i konflikt med den traditionella diplomatidiskursen (se nedan).

Tätt sammanbunden med diskursen om den goda demokratin ser man vad vi valt att kalla *en maktkritisk diskurs*. Denna är så pass hårt knuten till demokratifrågan att vi här valt att placera den i samma avsnitt som demokratidiskursen. Den maktkritiska diskursen utgår, precis som demokratidiskursen, ifrån försanthållandet att demokrati är det ideala samhällsskicket; fokus ligger dock här på maktförhållandena mellan medborgarna i ett samhälle och olika typer av makthavare. Den senare gruppen betraktas undantagslöst med stor misstänksamhet och placeras i ett konstant antagonistiskt förhållande till gruppen medborgare eller allmänheten. Liksom diskursen om den goda demokratin kan den maktkritiska diskursen urskiljas i mer än ett tema och intar även den en dominerande position i debatten.

Den maktkritiska diskursen kan också sägas ha vissa populistiska drag. Makthavare positioneras oftast som en motpol, inte bara till medborgare, utan till ”oss”, där ”oss” ofta inkluderar artikelförfattaren själv. Man kan se en syn på makthavare som en grupp driven av makthunger och egenintresse snarare än demokratiska värderingar och man kan där skönja ett slags avlegitimering av politiska makthavare som representanter för folket. Wikileaks positioneras i sin tur tillsammans med medborgare, som en granskare av makten och förmedlare av information och fyller därmed en funktion som vanligtvis brukar räknas till medias demokratiska uppgifter.

6.1.2 Den traditionella diplomatidiskursen

Vid analys av materialet i det vi valt att kalla det världspolitiska temat har vi kunnat urskilja en samstämmighet kring tecknet ”diplomati” som vi menar utgör en nodalpunkt i en traditionell diplomatidiskurs. Det finns en tydlig enighet kring begreppet såsom det definieras och beskrivs i Nationalencyklopedin och av Eytan Gilboa, det vill säga diplomati som läran om staters förbindelser. Ur ett nationellt perspektiv beskrivs diplomati som statens omvårdnad om landets utrikes angelägenheter, där ett visst mått av sekretess krävs för en effektiv diplomati. Gilboa menar vidare att ”Closed-door diplomacy”, den modell där medias insyn begränsas men inte fullständigt utesluts, förmodligen är den bästa modellen i balansgången mellan en effektiv utrikespolitik och demokratisk avvägning gentemot medborgare. Vi menar att kombinationen av Gilboas samt NE:s definitioner kan ses som en traditionell syn på diplomati då det är denna som är den nu förhärskande.

Vi ser vidare en tydlig koppling mellan tecknen ”diplomati” och ”sekretess”. Det är främst de Wikileaskritiska debattörernas argument som hänförs till den traditionella diplomatidiskursen och dessa ger inte uttryck för att diplomatin och den nuvarande grad av sekretess som kopplas till den skulle behöva förändras. Utgångspunkten är överlag att förtroende och sekretess är nödvändigt för en effektiv utrikespolitik och att mer transparens vare sig gagnar allmänheten eller världsfreden, andra återkommande tecken i diskursen är ”förtroende”, ”säkerhet”, ”krig” och ”fred”.

Wikileaks sätts ofta i motsatsförhållande till tecknen ”diplomati” och ”sekretess” då många debattörer menar att organisationen kan skada länders utrikespolitik och på det sättet ha en negativ inverkan på världspolitiken. Den transparens som Wikileaks läckor bidragit till är alltså inte önskvärd och man ser en risk i att motreaktionen på läckorna kan medföra en än mer hemlig diplomati vilket skulle påverka konfliktlösning negativt. I diskursen är det övervägande fokus på just världspolitik, före exempelvis gruppen medborgare.

Bland de mer Wikileakspositiva skribenterna i temat världspolitik och i förhållande till tecknet ”diplomati” kan man istället se inställningen att en mer transparent diplomati istället gagnar utrikespolitik och konfliktlösning i världen. Dessa ifrågasätter den nuvarande grad av sekretess som omgärdar diplomatin och menar att en effektiv utrikespolitik bygger på en mer öppen diplomati med lägre sekretessgrad. Wikileaks kopplas till tecken som ”transparens”, ”öppnare diplomati” och ”fred”. Dessa uttrycker även en mer maktkritisk hållning som kan hänföras till den ovan beskrivna maktkritiska diskursen, gruppen ”allmänhet” är här betydligt mer framträdande. Dessa ställningstaganden hamnar i konflikt med den traditionella diplomatidiskursen och kan

även sägas tillhöra diskursen om den goda demokratin där medborgares rätt till kunskap om makthavares utrikespolitiska förhållanden står i fokus.

6.1.3 Diskursen om den goda journalistiken

Ett annat namn för denna diskurs skulle kunna vara Diskursen om de goda medierna då innebörden av termerna media och journalistik ofta blandas samman eller används synonymt i Wikileaksdebatten. Som nämnts tidigare beskriver Nord och Strömbäck medier som distributionskanaler för olika typer av medieinnehåll, medan journalistik är en specifik *typ* av medieinnehåll. Media är dels tidningarna, tv-kanalerna eller Internet, men också redaktionerna och mediaföretagen bakom kulisserna. I Wikileaksdebatten suddas linjerna mellan dessa två ut och olika debattörer kan referera till media när de egentligen talar om journalistik eller tvärtom. Vi har här valt att använda ordet journalistik då vi inte vill riskera att sammanblanda diskursen med temat det främst förekommer i.

Vad vi menar med den goda journalistiken är den idealbild av vad journalistik, samt i viss mån media i stort, *bör* vara. Dels som den uttrycks i Nord och Strömbäcks definitioner och dels hur den artikuleras i debatten om Wikileaks. En diskurs är enligt Laclau och Mouffe ett område där det skett en betydelsefull slutning, ett område där man inte ser någon antagonism kring de tecken som ingår, något som i hög grad gäller synen på den goda journalistiken. Enligt denna syn har journalistik, liksom media, en demokratisk uppgift att granska och informera och den bör uppfylla särskilda krav och kriterier för att räknas som ”god”.

När det gäller media i stort finns en förväntning att dessa ska ta sitt ansvar som ett forum för debatt, maktgranskning och informationsspridning samt att inte låta journalistik stå undan för andra former av medieinnehåll som underhållning, reklam eller propaganda. Journalistiken är det huvudsakliga verktyget för att uppfylla detta ansvar och har i sin tur krav på sig att vara sanningsenlig, objektiv och allsidig. Mediernas och journalistikens uppgift är alltså att publicera sorterad och verifierad information som innebär att medborgare fritt och självständigt kan bilda sig åsikter eller ta ställning i politiska frågor samt att granska makten.

I Wikileaksdebatten ser man inte något ifrågasättande kring huruvida dessa kriterier är riktiga eller nödvändiga; i synen på den goda journalistiken ser man tvärtom en stark konsensus. Diskussionen handlar istället om i vilken utsträckning dels Wikileaks och dels traditionell media kan sägas leva upp till kraven.

Om vi börjar med den ekvivalenskedja vi konstruerade kring en negativ syn på Wikileaks i mediatemat och jämför denna med kedjan med en positiv syn på traditionell media så kan man se flera tecken där Wikileaks inte ses uppfylla kraven på god journalistik:

Traditionell media – journalistik – publicistiskt ansvar

Wikileaks – motpol till traditionell media – brist på ansvar – brist på kvalitet - Internet

Traditionell media kopplas alltså samman med journalistik, det vi här benämner den ”goda” journalistiken där särskilt förmågan till sovring, analysering, verifiering och att skapa sammanhang betonas i utsagorna. Wikileaks kopplas sällan samman med denna typ av tecken utan kritiseras istället ofta för sina massiva publiceringar av osorterat material, något som också ses som ett uttryck för organisationens brist på publicistiskt ansvar.

Wikileaks placeras också i ekvivalenskedjan ovan ihop med bristande kvalitet. Det finns en tendens att trivialisera Wikileaks publiceringar och beskriva dem som skvaller eller underhållning och där placeras alltså Wikileaks igen i motsatsförhållande till seriös journalistik.

Tittar vi istället på de ekvivalenskedjor med en positiv inställning till Wikileaks och en mer kritisk syn på traditionell media blir det istället den senare som inte lever upp till idealbilden:

Wikileaks – alternativ/komplement till traditionell media – ansvar genom samarbete – maktgranskning – yttrandefrihet – Internet

Traditionell media – krigspropaganda – brister i maktgranskning

För det första ser man att frågan om Wikileaks brist på publicistiskt ansvar neutraliseras genom att det yttersta ansvaret överförs till traditionell media. Traditionell media å andra sidan kopplas ihop med två tecken som är den totala motsatsen till god journalistik: propaganda och brister i maktgranskning, något man kan se som ett underkännande av traditionell medias demokratiska ansvarstagande. Wikileaks å andra sidan kopplas genomgående samman med tecknet maktgranskning och ses som en mer värdig efterföljare till tidigare årtiondens journalister.

Ett område där man kan se en viss antagonism är synen på vad publicistiskt ansvar innebär i förhållande till vad som *kan* publiceras och vad som *bör* publiceras. Man kan se detta som det Petjäa i sin diskussion kring yttrandefrihet kallar för gränsdragningsproblem. Här handlar det inte om yttrandefrihet i sådan mening att staten är involverad utan mer om medias självpåtagna ansvar. Ska media utöva en viss själv censur för att människor eller stater inte ska komma till skada? På vilken nivå ska denna själv censur ligga? Är journalistikens främsta ansvar sanningen eller finns det tillfällen då publiceringar kan orsaka mer skada än nytta? I debatten syns ett ganska brett spektrum av åsikter, men alla åberopar egentligen den goda journalistiken i olika former. En del menar att journalistikens huvudansvar ligger i att granska makten och att medborgare har rätt till kunskap om makthavares förehavanden oavsett konsekvenser; media ska därför inte kan vika undan för kontroversiella publiceringar. Andra menar att nationell säkerhet eller militära operationer innebär att en viss försiktighet kring publiceringar ibland är nödvändig för att människor eller stater inte ska komma till skada och att media där har ett ansvar. De flesta uttrycker åsikter någonstans i mitten av spektrumet; media bör publicera allt i så hög grad som möjligt, men också acceptera ansvar för enskilda individers säkerhet genom att skydda sina källor och andra personer som kan komma till skada. Wikileaks kritiseras av vissa i debatten för att se alltför lättvindigt på detta ansvar, men andra menar att Wikileaks allteftersom visat en högre grad av ansvarskännande genom att samarbeta med traditionell media.

Wouter Schallier menar i artikeln *Wikileaks and Libraries* att informationssamhället, där en stor mängd information kontrolleras av en begränsad grupp förmedlare, just nu genomgår en demokratisering och håller på att förvandlas till ett datasamhälle. Stora mängder rådata är tillgänglig för alla genom sajter som Wikileaks och bibliotekarier, journalister och förläggare kommer enligt honom att vara tvungna att ändra fokus och förhållningssätt samt arbeta med andra värden kopplat till information, såsom ”open data management”.⁹⁶ Vi menar att den svenska debatten om Wikileaks visar på olika ställningstaganden angående detta, där de Wikileakspositiva skribenterna i hög grad menar att tillgängliggörande av obehandlad, sekretessbelagd information innebär ökad demokratisering. De mer Wikileaskritiska debattörerna uttrycker snarare meningen att information i någon grad bör kontrolleras och behandlas innan den når allmänheten. Det återstår att se åt vilket håll utvecklingen går. En ökad demokratisering eller tvärtom; kanske blir följden av Wikileaks publiceringar istället en mer reglerad lagstiftning gällande informations- och yttrandefrihet.

7 Sammanfattning

Syftet med den här magisteruppsatsen är att utifrån en diskursanalytisk ansats analysera den svenska debatten om Wikileaks så som den fördes i svensk dagspress under åren 2010-2011. Vi har som teoretiskt ramverk använt oss av Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes diskursteori och även inspirerats av denna i vårt metodbygge.

Våra frågeställningar är:

- Vilka ställningstaganden i förhållande till Wikileaks syns i debatten?
- Hur problematiseras Wikileaks verksamhet, särskilt i förhållande till frihet, säkerhet och ansvar?
- Vilka aktörer synliggörs och vilken roll spelar konstruktionen av identitet i debatten om Wikileaks?
- Vilka diskurser kan dessa ståndpunkter och identitetskonstruktioner hänföras till?

Vårt empiriska material består av ett drygt femtiotal artiklar från tre svenska dagstidningar och valdes utifrån tre olika kriterier: de skulle vara av åsiktskaraktär, det vill säga debatterande; de skulle komma från olika källor; samt primärt handla om Wikileaks. Utsagorna i dessa artiklar sorterades sedan i tre teman och analyserades utifrån Laclaus och Mouffes diskursteori. Huvudtanken i denna teori är att sociala fenomen och tecken aldrig är färdigdefinierade utan att det hela tiden pågår en diskursiv kamp om betydelser, en kamp Laclaus och Mouffe benämner antagonism. En diskurs är enligt diskursteorin ett område där betydelser, åtminstone temporärt, är fixerade och antagonismen övergått i en diskursiv hegemoni.

Efter att ha identifierat ekvivalenskedjor och subjektspositioner i debatten konstruerade vi fyra diskurser: diskursen kring den goda demokratin; den traditionella

---

⁹⁶ Schallier (2012), s. 280ff.

diplomatdiskursen; diskursen kring den goda journalistiken, samt en maktkritisk diskurs som nära hänger samman med demokratidiskursen

Diskursen kring den goda demokratin kännetecknas bland annat av en gemensam syn på demokrati som den ideala samhällsformen och en enhetlig syn på vad som utgör en god demokrati. Den antagonism som kan hittas i diskursen är centrerad kring Wikileaks och kring hur organisationens verksamhet kan påverka det demokratiska samhället.

Den maktkritiska diskursen har mycket gemensamt med den demokratiska, men fokuserar främst på förhållandet mellan makthavare och medborgare samt Wikileaks relation till dem båda. Diskursen innehåller en starkt negativ bild av makthavare och har också vissa populistiska drag.

I den traditionella diplomatidiskursen ser man främst diskussioner kring sekretess och diplomatins behov av denna. Stor konsensus finns kring vad tecknet diplomati innebär och nödvändigheten av att diplomati existerar som ett kommunikationsmedel länder emellan. Motsatsen till diplomati är krig. Sekretess ses också av de flesta som absolut nödvändigt för en fungerande demokrati. Det är enbart i diskussioner kring graden av sekretess samt hur Wikileaks läckor påverkar denna som man ser en viss antagonism.

Diskursen om den goda journalistiken karakteriseras av en idealbild av vad goda medier eller god journalistik bör vara. Ingen ifrågasätter egentligen detta ideal utan antagonismen hittas kring tecknen Wikileaks och traditionell media och kring diskussionen om hur dessa lever upp till idealbilden.

Käll- och litteraturförteckning

Adolf, Marian & Wallner, Cornelia (2011-06-20). *The Wikileaks Affair in the German media. An analysis of a discursive indignation*. Abstract från en konferens om social media, IAMCR 2011, Istanbul.

<http://iamcr-ocs.org/index.php/2011/2011/paper/view/741> [2012-04-14]

Almroth, Bodil & Tenglin, Sofia (2011). *Media om Wikipedia. En diskursanalys av nationella facktidskrifter*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2011:11).

Benkler, Yochai (2011). *A free irresponsible press: Wikileaks and the battle over the soul of the networked fourth estate*. Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review Vol. 46

Bergström, Göran & Boréus, Kristina, red. (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2 [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bibliotekslagen SFS 1996:1596

Colbert Report, The. Colbert nation (2010-04-12). *Exclusive – Julian Assange Extended Interview*.

<http://www.colbertnation.com/the-colbert-report-videos/260785/april-12-2010/exclusives---julian-assange-unedited-interview> [2012-04-14]

Dahl, Robert A (2003). *Demokratin och dess antagonist*. Stockholm: Ordfront & Demokratiakademin.

Dagens Nyheter (2011-12-15). Berglund, Grim. *Soldat Manning: djävul eller hjälte*. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/forsta-rattegangsdagen-for-manning>. [2012-04-14]

Dagens Nyheter (2010-08-14). Fredén, Jonas. *Jagad och hatad - men han vägrar vika sig*. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/jagad-och-hatad--men-han-vagr-ar-vika-sig> [2012-04-14]

Daly, Angela (2011). *Private power and new media: the case of the corporate suppression of WikiLeaks and its implications for the exercise of fundamental rights on the Internet*. European University Institute - Department of Law (LAW).

Engelskspråkiga Wikipedia. *Wikileaks* (2012-04-13). <http://en.wikipedia.org/wiki/Wikileaks> [2012-04-14]

Gilboa, Eytan (2000). *Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework*. Communication Theory. Volume 10, Issue 3, pages 275–309, August 2000.

Hedemark, Åse (2009). *Det föreställda folkbiblioteket. En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Uppsala: Uppsala universitet. Diss. Uppsala universitet, Institutionen för ABM.

Helsingborgs dagblad (2010-12-08). Tove Hansson. *Så organiseras attackerna i Operation Payback*. <http://hd.se/it/2010/12/08/sa-organiseras-natattackerna-i/>. [2012-04-14]

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.

Library of Congress Blog Why The Library of Congress is Blocking Wikileaks (2010-12-03).
<http://blogs.loc.gov/loc/2010/12/why-the-library-of-congress-is-blocking-wikileaks/>
[2012-05-19]

Morrison, Heather (2011). *Wikileaks: a library issue?* Information Policy Committee Virtual Salon. BCLA Browser: Linking the Library Landscape. Volume 3, no. 3 2011.

Nationalencyklopedin. *Aftonbladet. Dagens Nyheter. Svenska Dagbladet*.
<http://www.ne.se> [2012-04-30]

Nationalencyklopedin. *Allmänhet*.
http://www.ne.se/sve/allmanhet?i_h_word=allmanhet [2012-04-08]

Nationalencyklopedin. *Diplomati*.
<http://www.ne.se/lang/diplomati> [hämtad 2012-04-08]

Nationalencyklopedin. *WikiLeaks*.
<http://www.ne.se/lang/wikileaks> [2012-01-02]

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper, red. (2004). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.

Nord, Lars (2002). *IT och demokrati*. Lund: Studentlitteratur.

Ny teknik (2010-11-29). Dahlin, Niklas & Kleja, Monica. *800 svenska telegram i Cablegate*. http://www.nyteknik.se/nyheter/it_telekom/internet/article3025378.ece.

Petäjä, Ulf (2001). Yttrandefrihetens gränser. I *Politisk kommunikation och demokrati*, Hans Bengtsson (red). s. 89-138. Lund: Studentlitteratur.

Schallier, Wouter (2012). *Wikileaks and Libraries – Why Open Data Is Important*. BOBCATSSS 2012. Proceedings, s. 280-283.
<http://jessicaemilymoyer.pbworks.com/w/file/attach/53232592/BOBCATSSS2012Proceedings.pdf#page=280>

Svenska Dagbladet (2010-12-05). Ström, Sofia. *Hemligstämplat*.
http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sa-arbetar-wikileaks_5774577.svd [2010-12-05]

- Svenska Dagbladet (2011-02-09). Thurfjell, Karin. *Dagarna som förföljer Julian Assange*. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/dagarna-som-forfoljer-julian-assange_5926885.svd. [2012-04-14]
- Svenskspråkiga Wikipedia. *Icelandic Modern Media Initiative* (2012-03-15). http://sv.wikipedia.org/wiki/Icelandic_Modern_Media_Initiative [2012-04-14]
- Svenskspråkiga Wikipedia (2012-04-09). *Wikileaks*. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Wikileaks> [2012-04-14]
- Sveriges annonsörers KIA-index <http://kiaindex.net> [2012-04-30]
- Sveriges radio (2011-01-13). Brandell, Inga. *Wikileaks, Tunisien och Marocko*. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=503&artikel=4288881> [2012-04-14]
- Talking Points Memo OMB's Model Memo to Federal Employees Banning Them From Wikileaks Site (2010-12). <http://talkingpointsmemo.com/documents/2010/12/ombs-model-memo-to-federal-employees-banning-them-from-wikileaks-site.php?page=1> [2012-05-19]
- Thomaß, Barbara (2011-06-03). *WikiLeaks and the question of responsibility within a global democracy*. *European View* (2011) 10: s. 17-23.
- Tidningsstatistik AB <http://www.ts.se> [2012-04-30]
- Wikileaks. *About*. <http://www.wikileaks.org/About.html> [2012-04-14]
- Winter Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- Årebrink, Anette (2009). *Bibliotekarier om bibliotekarier. En diskursanalytisk studie om bibliotekariers kunskaper, uppgifter, roller och föreställningar om bibliotekarier*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2009:20).

Artikelförteckning

- A1. Författare saknas. Läckan slår hål på propagandan. Aftonbladet, 2010-07-26, sektion Ledare. <http://www.aftonbladet.se/ledare/article7528709.ab> [2012-04-14]
- A2. Troberg, Anna. Skydda demokratin – Skydda Wikileaks. Aftonbladet, 2010-08-13, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/article7609468.ab> [2012-04-14]
- A3. Falkvinge, Rick. Kunskap hotar de mäktigas intressen. Aftonbladet, 2010-09-28, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/internet/article7859565.ab> [2012-04-14]
- A4. Lindberg, Lotte. USA borde uppfostra sina egna diplomater. Aftonbladet, 2010-11-29, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/varlden/article8197010.ab> [2012-04-14]
- A5. Författare saknas. Världens värsta skvallerbyttor. Aftonbladet, 2010-11-30, sektion Ledare. <http://www.aftonbladet.se/ledare/article8200737.ab> [2012-04-14]
- A6. Kaminski, Marcin de. Ansvariga för bankkrisen gör rätt i att vara oroliga. Aftonbladet, 2010-11-30, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/internet/article8204179.ab> [2012-04-14]
- A7. Linde, Hans. Avslöjar desperation hos krigsanhängarna. Aftonbladet, 2010-12-01, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/samhalle/article8210469.ab> [2012-04-14]
- A8. Jonsson, Lars & Smedberg, Tobias. Så blir PR-kriget mot Wikileaks. Aftonbladet, 10-12-03, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/varlden/article8223050.ab> [2012-04-14]
- A11. Linderborg, Åsa. Stöd Assange för yttrandefriheten. Aftonbladet, 2010-12-06, sektion Kultur. <http://www.aftonbladet.se/kultur/article8232325.ab> [2012-04-14]
- A12. Pettersson, Karin. Sluta krypa för makten. Aftonbladet, 2010-12-07, sektion Ledare. <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/karinpettersson/article8237234.ab> [2012-04-14]
- A13. Författare saknas. Internet är under hot. Aftonbladet, 2010-12-08, sektion Ledare. <http://www.aftonbladet.se/ledare/article8243683.ab> [2012-04-14]
- A14. Kaminski, Marcin de. Därför slår hackarna till. Aftonbladet, 2010-12-08, sektion Debatt. <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/internet/article8246909.ab> [2012-04-14]

- A15. Braun, Joakim von. Hackerattackerna kan bli en dyr affär. Aftonbladet, 2010-12-08, sektion Debatt.
<http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/internet/article8246205.ab> [2012-04-14]
- A16. Josefsson, Dan. Det finns en konspiration. Aftonbladet, 2010-12-08, sektion Kultur.
<http://www.aftonbladet.se/kultur/article8247009.ab> [2012-04-14]
- A17. Josefsson, Dan. Jakten på Wikileaks – en attack mot det fria ordet. Aftonbladet, 2010-12-09, sektion Kultur.
<http://www.aftonbladet.se/kultur/article8250455.ab> [2012-04-14]
- A18. Bengtsson, Jesper. Wikileaks och de glömda principerna. Aftonbladet, 2010-12-13, sektion Ledare.
<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/jesperbengtsson/article8269146.ab> [2012-04-14]
- A19. Lindblom Hulthén, Agneta. Tigande ministrar hotar demokratin. Aftonbladet, 2011-01-31, sektion Debatt.
<http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/medier/article8480841.ab> [2012-04-14]
- B1. Troberg, Anna. Piratpartiet erbjuder Wikileaks serverplats. Dagens Nyheter, 2010-07-27, sektion Debatt.
<http://www.dn.se/debatt/piratpartiet-erbjuder-wikileaks-serverplats> [2012-04-14]
- B2. Brynolf, Anne. Wikileaks: liten sajt stjälpers lass. Dagens Nyheter, 2010-07-27, sektion Ledare.
<http://www.dn.se/ledare/signerat/wikileaks-liten-sajt-stjalper-lass> [2012-04-14]
- B3. Författare saknas. Läckande moral. Dagens Nyheter, 2010-08-14, sektion Ledare.
<http://www.dn.se/ledare/huvudledare/lackande-moral> [2012-04-14]
- B4. Författare saknas. Andras integritet. Dagens Nyheter, 2010-08-24, sektion Ledare.
<http://www.dn.se/ledare/huvudledare/andras-integritet> [2012-04-14]
- B5. Funcke, Nils. Rena bondfängeriet när Wikileaks talar om källskydd. Dagens Nyheter, 2010-09-03, sektion Debatt.
<http://www.dn.se/debatt/rena-bondfangeriet-nar-wikileaks-talar-om-kallskydd> [2012-04-14]
- B6. Författare saknas. Viktiga läckor. Dagens Nyheter, 2010-10-25, sektion Ledare.
<http://www.dn.se/ledare/huvudledare/viktiga-lackor> [2012-04-14]
- B7. Författare saknas. Läckande diplomati. Dagens Nyheter, 2010-11-30, sektion Ledare.
<http://www.dn.se/ledare/huvudledare/lackande-diplomati> [2012-04-14]
- B8. Thente, Jonas. Jonas Thente om Wikileaks. Dagens Nyheter, 2010-11-30, sektion Kultur & Nöje.

<http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/jonas-thente-om-wikileaks> [2012-04-14]

B9. Berggren, Henrik. Diplomati: det näst äldsta yrket. Dagens Nyheter, 2010-12-04, sektion Ledare.

<http://www.dn.se/ledare/signerat/diplomati-det-nast-aldsta-yrket-> [2012-04-14]

B10. Wolodarski, Peter. Den avklädda världspolisen. Dagens Nyheter, 2010-12-05, sektion Ledare.

<http://www.dn.se/ledare/signerat/den-avkladda-varldspolisen> [2012-04-14]

B11. Linder, Lars. Skjut inte på budbäraren – Wikileaks. Dagens Nyheter, 2010-12-07, sektion Kultur & Nöje.

<http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/skjut-inte-pa-budbararen--wikileaks> [2012-04-14]

B12. Författare saknas. Ingen konspiration. Dagens Nyheter, 2010-12-08, sektion Ledare.

<http://www.dn.se/ledare/huvudledare/ingen-konspiration> [2012-04-14]

B13. Strage, Fredrik. Wikileaks är alltså farligare än Ku Klux Klan? Dagens Nyheter, 2010-12-09, sektion Kultur & Nöje.

<http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/fredrik-strage-wikileaks-ar-alltsa-farligare-an-ku-klux-klan> [2012-04-14]

B14. Berggren, Henrik. Wikileaks: Kampen om kablarna. Dagens Nyheter, 2010-12-10, sektion Ledare.

<http://www.dn.se/ledare/signerat/wikileaks-kampen-om-kablarna> [2012-04-14]

B15. Swartz, Richard. Ombytta roller. Dagens Nyheter, 2010-12-11, sektion Ledare.

<http://www.dn.se/ledare/kolumner/ombytta-roller> [2012-04-14]

B16. Thente, Jonas. Wikileaks bekräftar etablerade medier. Dagens Nyheter, 2010-12-20, sektion Kultur & Nöje.

<http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/jonas-thente-wikileaks-bekraftar-etablerade-medier> [2012-04-14]

B17. Wiman, Björn. Avslöjande rädsla. Dagens Nyheter, 2011-02-11, sektion Kultur & Nöje.

<http://www.dn.se/kultur-noje/bjorn-wiman-avslojande-radsla> [2012-04-14]

B18. Larsmo, Ola. Återvänd till demokratifrågorna. Dagens Nyheter, 2011-03-07, sektion Kultur & Nöje.

<http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/ola-larsmo-atervand-till-demokratifragorna> [2012-04-14]

B19. Karlsten, Emanuel. Wikileaks har helt förlorat fotfästet. Dagens Nyheter, 2011-05-17, sektion Nyheter – Nyhetskrönikan.

<http://www.dn.se/nyheter/wikileaks-har-helt-forlorat-fotfastet> [2012-04-14]

- C1. Rayman, Sanna. Mer än en skandal i Wikileaks-skandalen. Svenska Dagbladet, 2010-04-07, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/mer-an-en-skandal-i-wikileaks-skandalen_4529931.svd [2012-04-14]
- C2. Rayman, Sanna. De läcker, vi rapporterar. Svenska Dagbladet, 2010-07-27, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/de-lacker-vi-rapporterar_5044573.svd [2012-04-14]
- C3. Beijbom, Annika. Wikileaks visar brister i säkerhetspolitiken. Svenska Dagbladet, 2010-07-27, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/wikileaks-visar-brister-i-sakerhetspolitiken_5046251.svd [2012-04-14]
- C4. Andén, Axel. Wikileaks har udden mot makten. Svenska Dagbladet, 2010-07-28, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/wikileaks-har-udden-mot-makten_5048137.svd [2012-04-14]
- C5. Gudmundson, Per. Wikileaks hjälper kanske inte bara fienden. Svenska Dagbladet, 2010-08-08, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/wikileaks-hjalper-kanske-inte-bara-fienden_5103931.svd [2012-04-14]
- C6. Författare saknas. Wikileaks gloria kan lätt hamna på sned. Svenska Dagbladet, 2010-11-30, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/wikileaks-gloria-kan-latt-hamna-pa-sned_5753249.svd [2012-04-14]
- C7. Brolin, Björn. Wikileaks visar att hackers äger Internet. Svenska Dagbladet, 2010-12-03, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/wikileaks-visar-att-hackers-ager-internet_5768715.svd [2012-04-14]
- C8. Gudmunson, Per. Carl Bildt har råd att kosta på sig ett leende. Svenska Dagbladet, 2010-12-07, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/carl-bildt-har-rad-att-kosta-pa-sig-ett-leende_5786821.svd [2012-04-14]
- C9. Kallberg, Jan. Wikileaks inget digitalt Pearl Harbour. Svenska Dagbladet, 2010-12-07, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/wikileaks-inget-digitalt-pearl-harbor_5788151.svd [2012-04-14]
- C10. Ström, Per. Omvänd nakenkamera väcker vrede. Svenska Dagbladet, 2010-12-10, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/omvand-nakenkamera-vacker-vrede_5799069.svd [2012-04-14]

- C11. Sigfrid, Karl & Jensen, Mary X. Sverige bör fördöma USA's övertramp. Svenska Dagbladet, 2010-12-11, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/sverige-bor-fordoma-usas-overtramp_5801677.svd [2012-04-14]
- C12. Agné, Hans. Öppenhet skapar en säkrare värld. Svenska Dagbladet, 2010-12-11, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/oppenhet-skapar-en-sakrare-varld_5801605.svd [2012-04-14]
- C13. Poirier Martinsson, Roland. Moraliskt moras under Wikileaks. Svenska Dagbladet, 2010-12-13, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/moraliskt-moras-under-wikileaks_5804255.svd [2012-04-14]
- C14. Kaminski, Marcin de. Internet kan, vill och bör inte blockeras. Svenska Dagbladet, 2010-12-13, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/internet-kan-vill-och-bor-inte-blockeras_5802395.svd [2012-04-14]
- C15. Fjellström, Roger. Svenska medier megafoner för kritiken. Svenska Dagbladet, 2010-11-29, sektion Opinion – Brännpunkt.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/svenska-medier-megafoner-for-kritiken_5753383.svd [2012-04-14]
- C16. Arvidsson, Claes. Always look on the bright side of life? Svenska Dagbladet, 2011-01-01, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/always-look-on-the-bright-side-of-life_5839081.svd [2012-04-14]
- C17. Hildebrandt, Johanne. Den sorgligaste Wikileaksstoryn. Svenska Dagbladet, 2011-04-18, sektion Opinion - Ledarsidan.
http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/den-sorgligaste-wikileaksstoryn_6098093.svd [2012-04-14]